

Cum defensor ordinato pro descendentebus fideicommissario, feminis exclusis, eas congrue dotari mandaverit, ita tamen, quod dos excedere non posset fecit. 5. mill. atque fratres, ad quorum favorem dictum fideicommissum apertum erat, in minori aetate constituti itam iororem nuptui tradidissent cum dono. sc. 3500, sub pacto reverso in causa obitus absque filii; post aliquod tempus consumati matrimonio, mulier timendo ob parentes filiorum eatum pacti, judicium instituit coram A.C. super dicta vinculi deletione, ac obtinuit, ex eo fundamento quod cum ista effectus debita, tam ex dispositione juris in authores que, C. commun. de legat. quam 2 ex dispositione ejusdem defensoris; hinc prouide dicebatur donos necessaria, cui per donantes ex necessitate non de ipso, sed de alienis bonis, onera, & pacta prejucudicia adjici non poterant, quoties non accedit expeditus, & validus ipsius mulieris confessus, per quem resulter legitima renuntiatio iuribus sibi alias super donis libertate competitibus, ex iis que habentur in Meletiana decr. 90. & in terminis donis constitute foro per fratres loco legitimis, seu loco patrum, rem perpetuo conservandum definitas, ut in extraneis mulierum heredes transeant, quodque ita melioris efficiantur conditionis feminae exclusa ac minus dilecta quam masculi vocata, & predilecta, dum isti prohibiti sunt bona praedicta aeternamente heredes transmiserint.

Defensio non placuit, dicebant enim scribens pro fratribus, id recte procedere, quando per aetatem aliam quam ex ipsa donis constitutione doceretur dictam summam fecit. 3500, esse conguarum, ac de justitia sibi debitam, ita ut etiam ab invitis donatibus eam obtinere posset, vel posset, quasi quod tunc donantes ex necessitate adjiceret non possint onera, & pacta mulieri prejucudicia, & sibi propria, cum nihil dent de proprio, sed potius de bonis ipsiusfem mulieris donare dicuntur; sicut autem ibi de hoc non docetur, cum tunc ipse donationis actus dividit non possit, neque in parte approbari, & in parte reprobari, cum recte donantes dicere possint ratione dicti vinculi constituisse tantam sumnam, quam alia libere non dedilunt, cum enim vincula minuante pietate juxta ea, quae in proposito locorum montium vinculariorum habentur praesertim in Romana locorum montium de Sforzis, seu Oricellariis sub rit. de regaliis ad matrem locorum montium, dis. 30. & in Romana Cambiorum de Valentibus sub rit. de Cambis, decr. 1. & seq. & in aliisstante bene simili, quod ei, qui est creditor in mille libris, dentur 1500, vincularia, illudque vinculum dicatur pars pietatis, atque sit causa, ut constitutatur major summa, idoneo non data dicta probatione non videbatur, quod haec prætentio esset expensiva.

Potissimum stante implicito consensu ipsius doratus, qui reflectare dicitur ex subsequente matrimonio, per quod approbat dicuntrum contentia in capitulis matrimonialibus cum viro initis, ex deductis per Rovit. decr. 12. n. 24. de Marin. ref. 166. n. 36. lib. 2. Prat. ob serv. 12. n. 24. & seq. lat. Ursin. de feud. p. 3. n. 1. art. 6. p. 10. Buratt. decr. 283. n. 8. Duran. decr. 42. n. 10. decr. 41. num. 18. post Merlin. de pign. Romana donis 27. Junii 1653, & 10. Martii 1654. Bichio, apud quos habetur magis communis, & receptam videri opinionem affirmavit licet a pluribus impugnatam.

Quamvis enim reflectendo ad veritatem propositionis non sit tuta quae ageretur de prejudicio positivo admendi mulieri iuri proprii, ita talis implicitus consensus importaret veram aetatem proprii juris renuntiacionem, seu donationem, ut advertitur dis. preced., attamen id videtur factis considerabile ad effectum inducendi presumptionem congrue taxationis cum dicto onere, ita ut aetate iunctimbat onus probandi contraria, quodque dicta summa sine hismodi pactis ac oneribus sibi debita esset, & sic quod dictus praeflumpus consensus effect operatus quoad hoc accidens.

Considerabam præterea magnam esse differentiam inter eam donem, qua feminis debetur ex bonis parentum, vel loco legitime, vel ex statuo in premium exclusionis a successione, ac hismodi donem in bonis fideicommissariis debetiam ex subfidiario remedio. Autem que, Primo enim causa, ubi praeflumpus agitur de dicto succedente loco legitime, concurrit defectus potestis etiam in pleniori parentis defensio, de cuius bonis donis constituta est, quia neque volens poterat aliquod onus post eius mortem adjicere ex privilegio legitime libertatem præferente, ad text. in l. quoniam in prioribus, C. de no[n] off. etiam cum concord. edid. dis. preced.

Secundus autem est in altero causa hismodi subfidiarie resultantis potius ex intelligentia DD. quam ex dispositione

ipsius *Aubentia*, isto enim causa ex eorumdem DD. sensu ac Tribunalium praefertim Rota resolutionibus, non posset quidem fideicommissarii ordinatoe hismodi detractionem prohibere ex ratione legalis necessitatibus, quae in defunctu eorum, quorum prior est donandi causa, incumberet ulteriori ascendentibus si viveret, ut sapius ad istam materiam hoc cod. sit. sed nulla juris dispositio, vel ratio prohibet ipsi ascendentibus si viveret ad subsidiatam donem descendenter obligatio adficere pacta reversiva, aliaque onera; ideoque ubi per gravatum adiunctione ad commodum non proponit, sed hæreditatis, seu fideicommissarii, id videtur factis rationabile, congruum, & verisimili fideicommissarii voluntati adaptatum, praesertim in causa quo filii ex matrimonio non superercent, una enim urgente non videtur ratio retrahens viros a ducentis illis uxoriis, ex quorum de filiis procreandis nihil sperare possent, atque cesseant ista ratione impeditiva (cum deterrimento honestatis) puellarium collationis, nullae nec legalis, nec humana ratio fuadere videatur, cur licet effe debet, dicto fine implero, spoliare defensoris descendenter, vel familiari bonis ad istarum decorum perpetuo conservandum definitas, ut in extraneis mulierum heredes transeant, quodque ita melioris efficiantur conditionis feminae exclusa ac minus dilecta quam masculi vocata, & predilecta, dum isti prohibiti sunt bona praedicta aeternamente heredes transmiserint.

Hinc prouide irrationalis judicialis speciem semper censuerunt, celsantiam etiam provisione defensoris, vel pacto prudenter per gravatum donantem adiecto, illam rigidam conclusionem, in foro tamen receptam, de qua in dicto. 40. 47. & 145. bona pro dono ex fideicommissarii semel extracta remaneant perpetuo libera, & ad illud non reincidunt; sancta enim res est, ut celsantibus filiis dicta reiencia speciali legem demandaretur, ut ego in pluribus fideicommissariis ordinationibus illam adjiciendam consulete confuevi.

ROMANA PECUNIARIA, SEU CANONUM PRO MONASTERIO S. MARIE MAGDALENAE, CUM FRANCISCO DE CASTRO.

Causa disputatus coram A.C. cum incerto exitu forsan concordans.

An, & quando restitutio donis constante matrimonio facta per patrem viri utriusconiugij illum liberet, vel portius ea non obstante, in causa quo mulieri consultum non remaneat, regretilis competat contra eundem sacerdotum.

S U M M A R I U M .

- 1 *Causa controversia.*
- 2 *Ubi pater restitutio donem filio constante matrimonio factus a Juge, vel a legi liberatur, & n. 4.*
- 3 *Quid libretutio facta voluntaria, distinguatur.*
- 4 *Declaratur conclusio, de qua n. 2.*
- 5 *Quando dicatur restitutio facta ex causa necessaria.*
- 6 *Itemalia, & ornamenta mulieris presumuntur esse panes mulieres, & ab eis conservari.*
- 7 *Quando alius dicatur necessarius, & pater excusat necne.*

D I S C . XCIII.

In concursu super quibusdam canonibus inter Monasterium creditorum Clericis, & Franciscum prædictum creditorem Juli Bonaventuram patris Camilli Clericis viri, anterioritatis deciso pendebat a puncto, an restitutio donis, quam Julius constituti matrimonio fecerat. Camili filio de consensu Clericis nurus, est facta valida, illumque liberaverit ab obligatione per eundem tempore matrimonii in instrumento totali contracta, necne, si enim restitutio erat facta, ita exinde plene Julii liberatio sequuta esset, potiora crantura Francisci creditoris Juli, super cuius bonis era quæstio, fecit autem in causa conversio, cum non dubitaretur de anterioritate crediti totalis, quatenus ad illud Julius adiunctoriter.

Scribens pro Moñasterio, cuius intererat restitutio, non esse male factam, prædictoque Julium sacerdotem liberationem non obtinuisse; dicebat, quod quicquid in hac materia scribentes variaverint quod juris theoriam, illa videtur, vera, & recepta distinctio, quod aut pater res-

sistit coactus, vel cum coactione formalis facta mediante judicis auctoritate, vel cum præsumpta, quia nempe ita lege disponente cogi poterat, dum coacte facere dicitur qui prevente formalem coactionem voluntari facit, & tunc magis communis, & vera opinio facte videtur præliberatione, cum equum non sit, urlegis auctoritate solvens deceptus remaneat. Calvini. in l. 2. foli. matrim. num. 12. ubi Jaf. num. 12. cum seq. Ripa. n. 27. & bene Herculani. nn. 19. quem fatus in proposito extollit Franch. decr. 381. nn. 1. sequuntur ceteri, de quibus Fontanelli, de patr. claus. 6. gloss. 1. part. 1. nn. 52. Barbosi. in l. 1. cum donem, & transgrediamur, num. 32. cum seq. & n. 28. cum hic videatur fenus Anchiar. con. 23. Sperelli, agens in individuo istius caus. decr. 164. num. 17. cum seq. & num. 21.

3 Aut restitutio est ex causa merè voluntaria, & tunc aut fit fili, & concors videat opinio patrem non liberari; aut fit etiam de consenti natus, & tunc satis DD. variant, magis communis opinio videat etiam contra patrem, Bald. novell. de don. part. 7. proprie. 34. in principio, Ursill. ad Auct. decr. 1. 349. Franch. decr. 381. ubi in specie restitutio facta erat de consenti mulieris, & cum decreto judicis, sequuntur Surd. de alimenti, it. 8. præval. 34. & ceteri, de quibus apud Fontanell. latè Boff. in don. c. 12. §. 4. num. 30. cum seqq. & alios allegatos.

4 Verum etiam in causa necessitatis, vel præcisæ, vel habitali ut supra, adhuc superficem controversia, plerique enim ponderant, an soli viri fine consensu mulieris, vel ito accidente restitutio fiat, ut hoc secundo causa redditus magis tatus quam primum; alii vero considerant, an filius efficit donum considerare poterit, ita ut peremptio, vel diminutio magis a causa quam a culpa, & mala administratione provenient, vel è converso posset dilapidatione, aut de imprudentia suscipiatur, ut primo causa redditus excusabilis, non autem in secundo, in quo videatur esse in culpa positiva, non exceptando formalem coactionem, & quatenus illa sequatur, non opponendo coram judice de causa investimenti, deponendo scilicet pecuniam vinculata pro tuo investimento in bona stabilitate, seu cum alia cautela per prudentem patrem familiars adhiberi solita, quam cautelam omnes continent, etiam tenentes pro liberalitate patris, ac etiam in causa quo probabilis suspicio de filii prudentia videatur, hismodi questionem totam esse facta, non admittendum certam, & determinatam regulam, sed decidendum esse pro judicis prudenti arbitrio, ex singulorum causum individui circumstantiis regulandam; licet enim aliqui ducto argumento à iuribus digelitorum indistincte vel nimquaque patrem ad id cogi posse, quoties non agitur de filio emancipato, stante quod inter ipsum, & filium dari non potest obligatio, ideoque sufficere, quod subminister alimento, ex deductis per Boff. ubi supra, num. 31. attamen hoc est equivocum non advertendum ad celsantem dictam antiquam prohibitionem per jus novissimum, quod induxit distinctionem peculiarum, quodque successivè excepto vero profectio in reliquis validis obligatio, aliquid contractus inter patrem, & filium hodie dantur, & habetur de materia infra, decr. 162.

A N N O T . A D D I S C . XCIII.

A Causa est supra, disc. 88. de restitutio facta constante matrimonio,

A E S I N A D O T I S ,
PRO MARCO ANTONIO DE NOBILIBUS,
CUM N. EJUS MATRE.

Causa varie decisus per Rotam.

Ad materiam text. in l. unica, §. exatio, C. de rei uxori. action. ad scilicet, & quando mulieri agenti contra hæredes viri ad restitutioem donis obliteretur exceptio redditus rationis administratae tutela.

1 *De regulis, ut mulieri donem repetenti non obliteretur exceptio redditus rationis administratae tutela.*

2 *De eius limitatione, que redarguitur, & de rationibus.*

3 *Distinguuntur causas pro dicta regula, seu limitatione.*

4 *An dicta regula fundetur in privilegio speciali donis, vel in ratione juris generali.*

5 *Quando pro regula, vel pro limitatione sit respondendum, datur distinctione.*

DISC.

S U M M A R I U M .

- 1 *De regulis, ut mulieri donem repetenti non obliteretur exceptio redditus rationis administratae tutela.*
- 2 *De eius limitatione, que redarguitur, & de rationibus.*
- 3 *Distinguuntur causas pro dicta regula, seu limitatione.*
- 4 *An dicta regula fundetur in privilegio speciali donis, vel in ratione juris generali.*
- 5 *Quando pro regula, vel pro limitatione sit respondendum, datur distinctione.*

DISC. XCIV.

Reques est in foro hujusmodi quæfio inter matres, & quæ materno amore ductæ ob filiorum pupillorum curam, & educationem, viduitatem, multaque incommoda suscipiunt, ac patiuntur, & colligantes, quoniam cum viuo ingratitudinis, hominibus fere conaturali, per accipit benevolentia; hujusmodi gratias referendo eis denegant, dotis restitutionem sub praetexti redditum rationum eorum administratio tute, vel curæ; & quamvis lex sollicita fuerit huius malo occurrere, expresta declarando id quod alius ex eius mente, seu generali dispositione jam statutum erat, talen scilicet exceptionem aptam non esse ad impedientiam dotis repetitionem, ut in l. unica, *exactio, Cod. de rei uxoris, action.* Attamen DD. præsterni moderni, ac Tribunalis, ad eum hunc textum limitarunt, quod ferè idem est si non ad esset, quoniam sub praetexti limitationis magis communiter recepta, ut id esset, quando conflare ad manus mulieris occasione administrationis pervertere tota bona, ex quibus poterit fibi de dotibus satisfacere, super hujusmodi presumptionem, seu limitationis applicatione coguntur pauperes vidua, nil aliud quam dotem regulariter habentes, longas ac dispensandas lites cum inexplicabilibus mulieris sustinere pro eam dotibus repetendis, ut sapienti, five pro ipsius mulieribus, five contra eas scribendo sum expertus, præsterni in Romana, seu Januensi, restitutions dotis, *de qua supradicta, discr. 57.* ubi resolutiones impeditæ, seu adeo protractæ fuerint principalius ex scrupulosa juris subtilitate ordinis judicari, & incompetentia viae executiva, non advertendo, quād durum ac misericordie sit, viduam senem, vel senescem, alia bona verisimiliter non habentem, hujusmodi lites cum scrupuloso juris subtilitate sustinere debere, quodque magna sit differentia inter satisfactionis presumptionem de jure intrantem contra extraneum tutorem virtum providum ac diligenter in bonis suis, & alteram ea, quæ simplex mulier est ac mater, pro certo sperans in illis amoris correspontiam, atque verisimiliter non cogitans ac separatiōnem suorum dotium, pñnes eodem servato nature ordine remanere debentum, atque in hoc versatur aliquis indecens juristarum rigor, quem nunquam laudare possum, hinc proinde mea est confundens, nunquam matrimonibus confidens, quod filiorum tutelam siccipiant, quin imò expresta dicendi, quod omnino abſente, laudantiam, & confundent eorumdem educationem, ac permanentiam in viduitate, abstinentia a secundis nuptiis, in quorum solum casu, & quando in administratione admixta est vñtrici perfoma, rigorosis conclusionibus in foro votari locutus esse debet.

Ultra igitur, quæ ad materiam dicti textus in l. unica, *exactio, Cod. de rei uxoris, action.* insinuat sunt in aliis, præsterni in dicta Romana, seu Januensi, discr. 57. & discr. 163, cum seq. quæ in presenti etiam disputatione deducuntur, cum post edita duas decisiones ad favorum filii negantur, matris dotis restitutionem ob dicta exceptionem non reddi a rationis administratio tute, five ob presumptam satisfactionem ex eadem administratione refutantem, altera deinde præcedentiam revocatoria ad favorum matris dotis effet sub fundamento aliquarum attestacionum, ex quibus excludi videbatur satisfactionis præsumptione ex bonis ad ejus manus obvenit, sub die 5. Aprilis 1663, coram Bevilauqua hinc proinde assumpia disputatione, an standum esset in primo, vel in ultimo loco decisionis, evocatus fui adscribendum pro substantiatione præcedentiam decisionem, quamvis tota querela esset potius facti quam juris, super fidei scilicet præstanti aliquibus imperfectis probacionibus per mulierem adductis, ex quibus a procedenter decisio recessum fuerat.

Unde distinguendum esse dicebam inter casum, quo sili tanquam viri hærces impedit velint matri dotis restitucionem sub solo praetextu non redditur rationum, & casum, in quo eorum exceptio, non in sola redditione prædicta constituit, sed in satisfactione deducta ex probacionibus obventionis bonorum, & pecuniarum, ex quibus commode satisfactioni poterit, cum isti sint casus omnino diversi, facti diversas habentes rationes.

In primo enim, de quo propriæ agit text. in d. *exactio,* verè dici non potest continere aliquod dots speciale privilegium, sed ut supra insinuatum est, ille texus proditus videtur ad maiorem declarationem ejus, quodjam ex ju-

ANNOT. A.D. DISC. XCIV.

A mulieri retardetur restitutio dotis ob exceptionem redditum rationum, de quo agitur in presenti discr., agitur infra in hoc rod. tit. discr. 183.

ARIMINEN. GABELLA, PRO LUCATELLIS, ET MAJORIS, CUM N.

Casus disputatus coram Thesaurario, credo resolutus pro hac parte.

De questione super valida, vel invalida obligatio-ne mulieris dicentes se indotata, tam in isto, quam in pluribus aliis causis disputata.

SUMMARIUM.

- 1 *Senatus Consultum Vellejanum ratione juramentum, vel iusta causa ex ea, & de raro isti usu.*
- 2 *Etiam ubi iusta causa, & iuramentum concurrent, obligatio, vel alter contractus mulieris, quo se remanet indotata, non subfinetur, & de ratione.*
- 3 *Quando dicatur mulierem remanente indotata, & resultante talem lesionem, quod dictam operationem faciat, ubi scilicet excedit medietatem dotis, & numer. 10.*
- 4 *De stylo representandi per Signaturam in mandatis executiveis relaxatis contra mulieres falsa medietate dotis.*
- 5 *Si obligatio una, vel plures excedunt medietatem dotis, an patientur in totum, vel solum patientur excessus.*
- 6 *Ad effectum regulandi dictam lesionem attendendum status bonorum, viri vel alterius, pro quo mulier se obligavit, quia lesso pendet à deficiencia reparativa.*
- 7 *Item non attendenda summa, pro qua facta est obligatio, sed effectus.*
- 8 *Quando causa excarcerandi virum, vel eum a carcera-tione preferandi, dicatur iusta pro mulieris obligatio, & quid ubi non est pro excarcerando, sed pro habilitatione ad carcere latiorem.*
- 9 *De rationibus, ob quas dicta causa dicitur iusta.*
- 10 *Declaratio conclusio, de qua numer. 3. & quando corruat obligatio, etiam infra dimidium.*
- 11 *An conclusio, de qua numer. 2. procedat in muliere vidua, vel in uxorata fene, & de futuro novo matrimonio probabiliter dispersa.*
- 12 *Quale tempus in proposito ejusdem conclusiois attendendum sit.*

DISC. LCV.

In fortè in hac dicta materia frequentius est in foro, præsterni in Curia Romana, quam hic punctus validitatem, vel invaliditatem obligationis mulierum de facilis obligantium pro viris excarcerandis vel à carceratione præfervandis, aut sub simili praetextu; quamvis enim lex ex Senatus consulto Vellejanu[m] huius mulierem damno consuler studerit, nihilominus ejus remedium ferè inane remanet, prout & alterum legisJulia de fondo dotali, vel ratione juramenti, quo attenda dispositione juris canonici utrumque cessare vel, ob plures limitationes retantæ à iusta causa excarcerationis viri, & à favore alterius dotis constitueri cum similares. Quicquid autem sit de illis in genere, receptum est, quamvis iusta causa accidente, ob quam Senatus consultum Vellejanum cessebat, atque obligatio, vel alter contractus mulieris substituerat, id esse intelligendum, dummodo mulier indotata non remaneat, quoniam ex juris civilis dispositione, quod mulier ejusdotis conditionem deteriore facere non potest, communis DD. præsterni modernorum Schola recepti, atque forus ubique admisit, quod ubi mulier remanet indotata, iusta causa non sufficiat, neque juramentum suum confutant faciat operationem, ex eare ratione quod tali casu resul-tare dicunt enormissima, vel saltem enormis lesio, que juncta cum mulierib[us] imbecillitate, & cum mala præsumptione, quam Senatus consultum Vellejanum induxit, quemdam dolum, vel metum præsumptum inducere dicitur, cuius ratione tanquam ex celsante animo, juramentum quoque non est operativum; solumque dubetas cedebat, quando hujusmodi talem effectum producens, adesse diceretur necne, quod pariter hodie possit videatur, quamvis ex recipere traditione Thesaur. decr. 323, receptum est, tunc mulierem ita lesam ac indotata dicte, quando sibi non remanet salva medietas dotis, ex deductis per Thesaur. decr. 323. Gratian. *disceptat.* 108. numer. 8.

& sequent. & 723. num. 10. & sequent. Fontanell. *de pat.* claus. 7. glori. 2. parti. 6. Giurb. *ab erro.* 80. numer. 10. cum seq. Hodier. ad Surd. decr. 86. Rota decr. 17. polt Pic. ad Stat. decr. 33. polt Cenc. de Cenc. decr. 79. apud Martin. Andr. & Iepifissimè, ita ut hodie sit propositi præsupponenda, & tanquam absoluta voluntas per ora omnium forenum etiam infima conditionis, unde quasi in stylum transit modus rescribendi per Signaturam in appellatio[n]ibus a mandatis executivis, que a vim valida obligationis relaxantur contra mulieres, quia licet rescribatur cum clausula sine prejudicio, adiicitur tamen altera, *salva medietate.*

Dubitari autem solet, an ubi hujusmodi obligations totam dotem absorbent, vel medietatem excedunt, annulmentum in totum, vel solum patientur in excessu, quod in duobus casibus disputari solet, uno scilicet, ubi unicæ est obligatio, ita excessiva in uno contractu contenta, & ex ea dicta causa; & altero, ubi agitur de pluribus factis subdivisus temporibus & ex diversis causis, quarum aliqua sunt intra dimidium, alia vero illis superadditæ caudent excessum; in hoc secundo casu magis communis, & recepta videtur, ut nova supervenient obligationes talem excessum causantes vitiate remanent, neque aptæ sint ad vitianum præcedentes validas, & legitime initas; in primo autem actus tanquam unicæ, & individuus contruit in totum ob falsam causam five fraudem, ac dolum, vel metum, quorum, vel eorum alterius præsumptio inesse dicitur, ut constat apud Giurb. Fontanell. Hodier. ad Surd. & Add. ad Thesaur. locis variatis, licet quod nullitatem in totum, ubi unica est obligatio, Curia variata soleat, atque sapientis Signaturam etiam isto causa rescribere conuenierit cum clausula sine prejudicio falsa medietate, sequente opinionem Thesaur. jun. lib. 2. quest. 65. rejecta altera magis rigorosa opinione Fontanella.

His stantibus, in una Ariminene, gabella, cum vit quamdam sub appaltu suscepit à Romaniolæ Thesaurariis importanter in totum fecta 59. m. cui obligatio accessit ejus uxori, atque finito appaltu Thesaurarii pro residuali summa agerent contra mulierem ad solam ejus dotis medietatem, abique controversia admittentes alteram medietatem salvam esse, prætentebat mulier nullitatem in totum, dum incontinenti confabat summan pro qua se obligaret, non solum excedere medietatem, sed absorbere totam dotem a longe ultra, ita ut lesto non solum remaneret enor-missima, sed plusquam, & in tonum, quo eau abique duro inesse dicitur dolus præsumpus, qui actum annullat in totum.

Et quamvis ego pro Thesaurariis scribens responderem quod ad regulandum hujusmodi lesionem spectanda non est sufficiunt obligatione contenta, sed ea penderet à deficiencia reparativa, in bonis viri, ideoque solum spectandam esse summan, in qua discussi viri bonis, illa remaneret de suo damnificata, cum nil interficit mulierem se obligare pro viro divite, fæsi habentes bona, quod ex illis indennis conservari valeat, juxta vetore ac magis rationabilem opinionem, quam rejectis deductis apud Martin. Andr. decr. 79. sapientis deductis apud Rota, præsterni apud Duran. decr. 141. numer. 7. decr. 324. num. 7. part. 4. rec. tom. 2. Romana Censum 27. Aprilis 1634. coram Bevilauqua, replicabant tamen scribentes pro muliere, quodnulla feitorum 59. m. erat ad eum damnificata, & exorbitans, quod abso dubio absorberat ac longe supererat, tam bona viri, quam illa ipsius mulieris, five dotalia, five extradotalia, idque primo aspectu apud judicium aliquam impressionem facere videbatur.

Vero hoc erat exequivolum manifestum, quoniam licet summa, pro qua conjugis se obligaverant, esset ab quo dubio longe excedens utriusque bona, nihilominus illa confabata erat ex pluribus annualitatibus pensionis pro subappaltu, cuius effectus, & emolumenta verisimiliter summan prædictam excedere debere sperabatur, cum hujusmodi appaltu suscipi soleant potius ad lucrum, & industriam, idque dicebant in proposito spectandam solum esse summan retiduum, in qua vir finito appaltu, arque cœficiens ejus fructibus, & emolumentis inter sua bona pro tempore durationis calculandis, remaneret debitor, modo quod haibemus de fidejussionibus tutorum, vel aliorum magistrorum administrationes suscipientium, quia licet obligatio apta fit contineat ingenitum summam rotius affis, seu patrimonii administrandi, nihilominus obligationis effectus percūtunt solum reliquiam, qui etiam nullius esse potest, & id est in proposita facti specie cum appaltus adhuc duraret, atque incertum esset, qualis esset reliquiam, dum solum ag-

agebatur ex exceptione pro quādam paga, cui mulier pro eius donis se opponebat; cum sensu etiam veritatis dicebam non posse exinde exceptionem impediri nisi cum dicta clausula, *salsa medietate*, cum actus haberet statum implicitum validitatis, atque prætensio lesionis in toto esset adhuc illigida, & non sufficiata.

8 Retensis autem præmissis conclusionibus, & modificationibus, in una Venerata pto Euphemia Seraphia cum Communitate illius Civitatis, cum dicta Euphemia intercessione pro vita carcere, non ut in tumor excarceretur, sed solum ut mutaretur de carcere strictiori ad laxiori unde auferatur, arque disputaretur de validitate dictæ obligationis, dicebam pro muliere scribens, quod licet uxoris intercessio pro vita regulariter probatur ex Senatus consilio Vellejano sublineatur pro eo excarcerando, atque ita repudiat una ex iustis causis cæsare facientibus Vellejanum, atamen quicquid sit, haec limitatio procedat solùm in carcere ex causa criminali, ut motivatur per Rotam decr. 891. par. 4. diversi finie, repetita decr. 17. post Pic. ad Statut. illaqua admittit etiam in carcere pro debito, ut communis schola admittere videatur, ex deducis per Giurb. & Fontanell. ac aliis, de quibus suprad. adhuc ea recipienda venit in cafo quo DD. loquuntur, ubi felicitervi a carcere solvitur, ac libertatem aequitatur, quod nonfratribus extendunt etiam ad ejusdem libertatis præfariationem, ubi scilicet imminentis viro carcere mulier se obligat pro ea impedienda, cum eadem ac major subeficit ratio, quia triplex considerari videatur, una scilicet pietatis in liberando carceros cum admixto favore libertatis, altera evitandi deducit quod ex ipsa carcere ratione refusat, & tercia fortior ac magis proxima, ut maritus in libertate positus onera matrimonii supportare, debuit matrimoniale solvere, aliaque maritalia munia peragere possit.

9 Omnes iterationes ceſſabant in proposita facti specie, in qua firmo remanente viro in carcere, agebatur solum de mutatione qualitatis carceris a strictioni ad laxiori, unde cum adhibitis diligenter in ea temporis augsta, quia semper non otiosi Romane Curiae Advocati laborant, non reperiuntur deciso, vel authoritas, quæ ad istos speciales terminos deſcederent, dicebam procedendum vierti cum traditione Rota apud Manic. decr. 251. numer. 4. quod feliciter habenti pro se regulare sufficit eam allegare, ut habere dicatur intentionem fundatam, donec ab excipiēte de limitatione ita probetur, in dubio non præſumenda, & ideo cum regula afficeret mulieri, sufficere videbatur quod per creditores obligationis executionem pertinentes non probarentur limitatio in specie, cum illa per DD. tradita in terminis excarcerationis non effet ad rem apudibiles; incertum est tamen, quid judicatum fuerit, cum causa effet in partibus extra Curiam.

10 Conclusio autem prædicta de subſtinentia obligatione in medietate, catenus recipienda videtur; quatenus agatur de tali dote, quod remanens medietas apta fit ad alimenta, & mulieris subſtinentiam, si non commodam, ac ad terminos omnimodo congueptu, falso, moraliter necessaria; ideoque si dōs adeo modica sit, quod ejus medietas ad id sufficiat non possit, sed integræ vix sufficiat, tunc dum quaecumque pars diſtributatur, refutat effectus, quod mulier remanet indotata, obligatio corruſit in toto, ut firmani Cyriac. contrario. 216. num. 20. & 21. Noguerol. alleg. 30. num. 17. Andreol. contr. 378. n. 6. Et lec. Merlin. de pignor. lib. 2. tit. 1. qu. 18. n. 72. hujusmodi Cyriaci traditionem impugnat, nihilominus nec authoritatem nec efficaciam rationem ad id adducit, dictaque opinio alios etiam habet sequaces ut supra, & fortius valide rationi innixa est, unde ipsa se in practicante recepta fuit tam per A. C. quam per Signataram præterit in una Recatina pro Elisabetha Berarda, in qua ita A. C. judicavit, & Signatura prolativit, licet in hijs Tribunali resolutionibus, fundamentum constitutum non posset, neque certa regula constituti, cum sapientia in modo referibendi variate soleat etiam in his præcisis terminis, & forte frequentius in reciendo hoc motu.

11 Ad eandem quoque materiam in una Romana pro Martio Alterio cum Portia Ubertina de Grifonis disputavi ac obtinui coram A. C. ut regula prædicta de muliere non faciente sive dote deteriori conditionem utopie procedens in muliere uxorata, & constante matrimonio, in quibus terminis loquuntur omnes superius allegati, & ceteri apud coldem, recipienda non sit in muliere videtur esse obligeante pro filio, vel alio, ubi præterit est senex, & talis, quod hujusmodi obligatio non impedit ulteriores nuptias,

neque cogat ad viduitatem patientem, ut observat Ursili. ad Affili. decr. 154. num. 1. præterit quia ita caſu cestra videatur illa mala præsumptio deceptio, vel concusſio, & metus, que militare solerit in muliere fe obligante pro viro. Quinimo ut etiam in uxorata, quia sensu ulteriores nuptias versimiliter non speratura, dicta conclusio non procedat, observat Fontanell. de pati. claus. 4. gl. 9. p. 5. n. 188. & cl. 7. gl. 2. part. 6. licet super hoc occatio non dederit formiter disputare, atque judicium maturum efformare, probabiliſ tamen videatur distinctio, de qua dīc. seq. in fine.

Atque in eadem caſa diffinitione fuit, quod quod dicta conclusio de salvanda medietate recipienda effet, quale tempus attendi deberet, ac scilicet illud contracte obligationis, vel aliud, in quo illius executio peratur, quia nempe de primo tempore lesio non adesse, militare autem de secundo de deteriorationem bonorum ejus, pro quo mulier fe obligaverat, vel etiam bonorum ejusdem mulieris, hoc medio tempore sequuntur, & illa est quæſio inter DD. factus controverſia, ut conſtat ex deducis hincendè per Giurb. di a ob/ero. 80. n. 18. cum sequent. ubi utriusque sententia fequeſtas Rota veio variavit, quoniam apud Peñiam. decr. 620. num. 7. iuxta Lugdun. alias 489. numer. 11. iuxta Venetam, lequeta est opinionem Affili dotti ac mulieri favorabilem, ut felicitate attendatur tempus executionis, quod clariss ruit apud Martin. Andr. decr. 79. num. 3.

Contraria vero sententiam potest tenuit decr. 304. n. 7. part. 4. recent. tom. 2. apud Duran. decr. 141. num. 7. & in dicta Romana Cenitum 27. Aprilis 1654. coram Bevilacqua. Verum in proposita facti specie pro Alterio creditore dicebam veriſ extra caſum quæſionis procedens ubi casualiter, & ex aliquo inſurmo bonorum diminuto, vel deteriorio interim ſequuta fit, fecis autem ubi ex voluntatis, & culpoſis alienationibus, vel dissipacionibus, quas matrem collaudendo cum filio, pro quo fe obligaverat; ſupponetur certe, vel paſſam eſe, quia id non debet redundare in prejudicium tertii, tunc bona ſed ac valide contraheare creditens, dum ſpectato ſtatu dotti, & honorum mulieris, videbat obligationem non excedere medietatem, ad quod probandum ponderabam ea, quæ habemus circa ſubſidiarium remedium. Aut. resq. non concedendum mulieri conſentienti viro diſſipari bona libera, vel alia culpoſe agenti, non curato ex hujusmodi denegato remedio indotata remaneat, ut infra, decr. 145. unde nihil videbatur hanc eſe questionem potius facti, quam juris, certam ac determinatam regulam non admittentem, sed juxta fulgorum circumſtārias pro judicis prudenti arbitrio regulandam, & decidendam.

ANNOT. AD DISC. XCV. & XCVI.

D invalida obligatione mulieris, ob quam remaneat in dotta, agitur in tempore frequenter, sed omnia coincidunt in idem, de quo in his difſeribus, & videantur deducita in h. in hoc tir. discr. 180. præterit vero circa punctum de quo num. 10. an quando medietas non sufficit, adeo tota dotos necessaria fit ad ſubſtinentiam, in toto eadem conclusio recipi debet, conſiderabam quod in hoc nullam habemus legem, qua tanquam per viam privilegii ita diſponat, sed ex rationabili DD. ſenuit ita reçeptum eſt, attenta ratione quecumque pars diſtributatur, refutat effectus, quod mulier remanet indotata, obligatio corruſit in toto, ut firmani Cyriac. contrario. 216. num. 20. & 21. Noguerol. alleg. 30. num. 17. Andreol. contr. 378. n. 6. Et lec. Merlin. de pignor. lib. 2. tit. 1. qu. 18. n. 72. hujusmodi Cyriaci traditionem impugnat, nihilominus nec authoritatem nec efficaciam rationem ad id adducit, dictaque opinio alios etiam habet sequaces ut supra, & fortius valide rationi innixa est, unde ipsa se in practicante recepta fuit tam per A. C. quam per Signataram præterit in una Recatina pro Elisabetha Berarda, in qua ita A. C. judicavit, & Signatura prolativit, licet in hijs Tribunali resolutionibus, fundamentum constitutum non posset, neque certa regula constituti, cum sapientia in modo referibendi variate soleat etiam in his præcisis terminis, & forte frequentius in reciendo hoc motu.

12 Ad eandem quoque materiam in una Romana pro Martio Alterio cum Portia Ubertina de Grifonis disputavi ac obtinui coram A. C. ut regula prædicta de muliere non faciente sive dote deteriori conditionem utopie procedens in muliere uxorata, & constante matrimonio, in quibus terminis loquuntur omnes superius allegati, & ceteri apud coldem, recipienda non sit in muliere videtur esse obligeante pro filio, vel alio, ubi præterit est senex, & talis, quod hujusmodi obligatio non impedit ulteriores nuptias,

13 Casus controverſia.

14 2. Casus agentis contra debitorem debitorum, & uente ſuribus suo debitoris competentibus.

3 De

3 De conclusione invalidaz. obligationis mulieris ultra meiatiatem dotti, & derivatione.

4 De ratione, ob quam ius dicendi de nullitate ex dicta causa transmisit aut etiam ad filios heredes.

5 Ubi uergeratio dotti, vel metus, nullitas transiſt ad heredes, ſecus econtra.

6 Dispositio ſalta pro ereditate primogenitura dicitur favorabilitas, & non ſubiacet ſolemnitatibus.

7 Datur diſſertatio, juxta quam intelligenda eſt conclusio de jure diſcretio de bac militare per heredes.

8 Et cum eadem diſcretione intelligenda eſt limitatio, que principali conclusioni traditur circa mulierem ſenem.

D I S C. XCVI.

Recta per Julian Bonaventuram de anno 1609. pri-
mogenitura ſutorum 20. mil. in descendentia Camili-
lli filii cum conſensu, & obligatione Lavinia uxoris, cum
illi ac Acornis creditore Camilli, Marchi, & Fabii filio-
rum prædicti Juli pro cōrum credito cambi contracto u-
que ab anno 1625. in leuiti auri 1845. agerent ad quædam
bona a dicto Julio provenientia, in eis auctem Ferdinandus,
& fratres prædicti Camilli filii ſe tuerent cum credito
anteriori ex caſa diſcretio primogeniture per Julian contra-
dicto anno 1609. replicabant adtores dictam anterioritatem
non obſtare ipſis exercitibus jura predicatorum Ca-
mili, Marchi, & Fabii eorum debitorum, qui tanquam
heredes dictæ Lavinia matris erant creditores ejusdem Ju-
li ex caſa dotti reſtituente uite ab anno 1581. Neque
ad debitorum diſcretio dicebant creditore dicte procuratore ſui
debitorum, ac exercete poſſe omnia iuris agniti ſuo debito-
ri competencia, preterea ubi eſt creditor cum hypotheca,
ſuſ quia uenienti jura, & actions, & ſic nomina debito-
rum, adque creditor diſcretio etiam ſine tribus requiſitis
procedere potest, cum illa defiderent in creditore chiro-
graphario, qui in viuſ ſuſ hypotheca, & tanquam ad no-
men ſibi obligatum diſcretio contra debitorum ſui debitorum
ad quodammodo interverſum ordinem nature, ſeu com-
munis conſuetudinis, juxta quæ ſeniori mulieres preſe-
ſis donec vivunt doſes conſervare, ut ex earum perſona
ad filios tranſeat; ſed agebatur de actu prudenti, ac laudabi-
li erectoris primogeniture accessiſſerit
confessus fortis etiam obligatioſis dictæ Lavinia, ob quem
ejus hypotheca remiſa erat, atque ipſa ad obſervantium ur-
geti poterat, unde intrabat regula text. in l. vendicantem,
&c. replicabant tamen idem adtores dictam obligationem
mulieris etiæ inefficacem ac invalidam ſalem quo ad medie-
tatem dotti, neq; alia indotata remaneat, ideoque pro ta-
li medietate, qua ſalva remanebat, ipſi ex persona dictorum
debtiorum hanterioriter hypothecam exercere po-
tent, unde coram A. C. ſeu Praelato ab eo depuato quan-
tum pleraque alia motiva caderent in caſa, principaliſter af-
ſumpta fuit hujus puniti diſputatio, in ſeſcilitate mulieris,
per mulierem viventem nunquam oppofita, opponi poſſet
per eis jam mortuorū filios, & heredes, & ex corum per-
noptare creditores.

Negativam in hac facti ſpecie dicebam videſi probabilio-
rem, ſiquid Doctores hanc nullitatē firmantes, duas
affignare videantur rationes; unam præsumptio doli, vel
metus reſtantis ad anomallimam ſeſſione, alteram equi-
tatis, ac publici favoris, ne mulierem indotata remaneat,
ut de quaerat inveniatur de materia agentes, Gall. lib.
2. ob/er. 77. numer. 11. & seq. Gratian. diſcept. 108. num. 8.
& seq. Cavall. comm. contra com. quæſ. 727. num. 21. & seq.
Amat. decr. Marche 62. numer. 15. Theſaur. decr. 223. num.
9. Fontan. de punit. mpt. claus. 7. gl. 2. p. 107. & p. 7. num.
36. & seq. Andr. decr. 279. Giurb. ob/er. 88. & ceteri apud col-
dem. Neutra vero ad rem applicabiliſ videbatur, non illa
a quibus publici favoris, cum ſolidum convenire videatur
ipſi mulieribus, quinim potius favore matrimonii, unde
plurimum opinio eſt conclusio ex hujusmodi equitatis,
vel publici favoris derivantem ſuper ſalvanda medietate
dotti non procedere in muliere in tali etate, vel ſtatu con-
ſtituta, quod ultiores nuptias probabiliter cogitare, vel
ſperare non poterit, ex deducis per Fontanell. de pati. claus.
4. gl. 9. part. 5. num. 188. & claus. 7. gl. 2. p. 6. & habetur
diſcretio.

Et licet pro ratione diſcretio cogitare, quod ſicuti po-
tioritatis privilegium, quod ex diſcretione equitatis, vel
publici favoris mulieribus conſentium eſt per text. in l. affi-
cias. Cod. qui potior. in pign. & c. & in his ſequentes aut
de equalitate dotti transmitit etiam ad filios, ita etiam &
iſuſ ſtranſmitti debeat; nihilominus videbatur argumentum
non urgere, tum quia eadem iura exprefſe dictum privile-
giis ſenibus, ſe aliaſ de ulterioribus nuptiis veriſimili-
ter desperatis, quoniam ſi actus eſt talis, quod habeat di-
ſtam malam præsumptionem fraudis, doli, vel metus, ex
quibus

quibus se obligandi, vel alias contrahendi voluntas solatur, tunc propterea infida esset dicta limitatio, solum recipienda in altera aequitatis, & publici favoris; & credo quod juxta premisa fuerit judicatum, dum post unam scripturam desuper editam non audiui amplius de causa tractatum.

ASCOLANA HEREDITATIS SEU DOTIS,

PRO FRANCISCO LIVEROTTO
DE SCALZACANIS,

CUM N. CARMIGNANA.

Causa disputata coram A.C. incertus est exitus.

De materia dotis astimata, vel inestimata, & quando bona per dorante uno, vel altero modo in dotoem data dicantur.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti series.
- 2 Referuntur DD. de materia agentes, & ex quibus resulteret, bona data esse astimata.
- 3 Mulier magis expedit dotem confidere in quantitate, ac bona data estima.
- 4 Standum est potius capitulus matrimonialibus quam instrumento, quod declaratur nu. 11.
- 5 Dicitio, videlicet, est probribus, & arguit, dotem confidere in ipsi speciebus datis.
- 6 Quomodo decidenda sit ista questione, an dos constat in specie, vel in quantitate.
- 7 Et quomodo admicula ponderanda sint.
- 8 Insuper premium est administrum.
- 9 Paupertas viri, & quando.
- 10 Voluntas faciendo maiorem dotem ad pompam.
- 11 Declaratur conclusio de qua num. 4.

D I S C. XCVII.

I Nituit fuit matrimonium inter Liverotum, & Carmignanum cum capitulo matrimonialibus per scripturam privatam initis, in quibus similiiter dicitur matrimonium contrahi cum dote florenorum quinque millium sequenti modo, videlicet, ter milie in uno predicto, reliquam in pecunia certis terminis, & modis solven. Ad quatuor autem, vel quinque menses desuper celebratur nullum publicum instrumentum quietanter recepta dotis, in quo dictum predictum viro, uxore praesente, affiguntur cum clausula ad habendum, & promissione evitandis sub pacto in illius causa regulem ad primayura crediti dotalis, absque eo quod circa modum restituendi aliquid exprimeretur, sed solum relativum ad Statuta Curiarum, & modo quo dictum fuerat in capitulis, pro quorum observantia, & executione partes declararunt dictum instrumentum confidere. Sequitur autem ad non nullum longum tempus causa restitutio dicta dotis ob mortem viri absque pirole, hinc inter Franciscum viri legitimum heredem, & uxorem superstitem, duorum partium controversia circa dictam dotis restitutioem, una super rata florenorum 400, quam heres praecepit restituere, & ad pompa promulga, & confessio eius, & altera super florenos 3000 pro quibus dictum predictum datum fuerat, an scilicet illud datum esset estimatum vera astimatione faciente emptionem; ita ut dos consisteret in quantitate per viri heredem restituenda, ut mulier praecepit, vel potius ipsum predictum datum esset inestimatum, & tanquam species, ita ut ejus restitutioem teneretur, ut heredes praecepit erat, non curata dicta valuatione tanquam impropria ad clementem rei valorem.

Et introducta causa coram A.C. per istam in prima controversia florenorum 400, pro muliere judicatum fuit non bene probatam simulationem; in altera vero predicti pro herede, ut scilicet ad aliud non teneretur nisi ad ipsius predicti restitutioem, salvis iuribus mulieris super ejusdem predicti culposi deteriorationibus per eam allegatis; introducta vero causa per appellationem coram Prelato, cui per Signaturam commissa fuerat, cum his de viribus prius sententia in hac secunda parte satis dubitaret, credendo, innixus instrumento, quod potius estimatum, & loco quantitarum dictum predictum datum esset.

In hoc statu ad scribendum pro herede requisitus, dicebam quod ibi cum solo instrumento procedendum esset, five quod illud principaliter attendendum veniret ad probandam partium voluntatem, tunc probabilis erat du-

bitandi ratio, non solum quia totius instrumenti contextus in universo aperte fraudes videbatur dationem insolutum, sed etiam quia idem probant plures ejusdem instrumenti partes ac pacia, illud praesertim regressus ad priora iura crediti in causa evitandis, necnon clausula, quod si plus, vel minus valeret censetur donationem, & clausula ad habendum, cum plerisque alii in idem tendentibus.

Suffragante etiam regula generali, ut in dubio bona censeant potius data astimata cum vera astimatione faciente emptionem, & venditionem, quia sic magis expediri mulieri, ac dotis favor exigit, ex his potius antiquiores ab eis allegatos in materia habentur apud Barbos. in *l. 1. s. 1. f. 2. 29. ff. solvit. marim. Trentac. lib. 3. var. tit. de iure dotis refol. 1. numer. 25. Fontanell. de paci. claus. 5. glo. 8. part. 13. numer. 19. Gratian. discept. 489. a numer. 1. ad 10. Mantic. de rati. lib. 12. tit. 28. Giurb. ad confus. cap. 15. glo. 1. par. 1. lat. Boff. de dot. cap. 16. per tot. Rot. apud Burari. & Adden. decif. 287. & 361. Merlin. decif. 792. decif. 39. & 144. post Merlin. de pignor. decif. 39. part. 8. recent. & in aliis, quodque mulieri magis expediat dotem confidere in quantitate, ac bona data estima, habetur decif. 231. n. 13. part. 9. recent. ubi allegantur Hondon. conf. 41. n. 30. & 31. lib. 1. & in aliis.*

Venit advertebam de instrumento predicto nullam in propposito rationem haberi debere, sed procedendum esse cum capitulo matrimonialibus, que potius attendi debent in concursu instrumenti, quoties non confat illud initium esse animo innovandi, sed aliquid alterandi, quinimo e converso potius confat de contrario, quod scilicet instrumentum factum sit ad ioram memoriam, & faciliorem probationem, ac executionem capitulorum, quoniam ita continetur dicuntur verba partium, instrumentum verb continet verba notaria, ut in consumili Aculana dec. 214. n. 4. par. 1. rec. Merlin. decif. 608. n. 17. Peccia. decif. 1237. numer. 19. & seqq. Adden. ad Gregor. decif. 168. n. 8. decif. 34. per tot. & praesertim a numer. 29. par. 13. rec. Bonon. hodecommis. 15. Martii 1650. Veroficio, de quibus ultimi decisionibus, seu causis in quibus illae procedunt, actum habetur, de prima scilicet *sub tit. de emphyse*, & de secunda *sub tit. de fideicommissis* pro Com. J. de Pupillis, ibique ista conclusio latius explicata, & distincta habetur.

Inspecco autem capitulorum contextu, nil urgere videbatur quod unam, vel alteram speciem clare concluderet, plerique etiam generalia, quia hinc ponderabantur etiam aequitativa, ad utrumque hinc sensum referibili; nam ex parte mulieris ponderabatur ea generalis circumstantia, quod prius precepit quantitas, deinde vero subsecuerunt species, & e converso ex parte heredis ponderabatur, quod quantitas constitutio adjectam haberet restrictivam dictioem. *Videlicet*, quam in specie ponderat Rota in Romana, dotis 15. Junii 1612. coram Pamphilio postea Innocentio X. atque alibi hoc *ed. tit. obliteratum*.

Quamvis autem ergo ad causas opportunitatem scribens, cum doctrinis, & decisionibus, advocatorum more, insisterem etiam super dictis generalibus, ad veritatem tamen reflectendo ponderabam, ac etiam ingenio judicis insinuabam, istam esse questionem potius facta, & applicationis, quam juris, non admittentem proinde certam ad determinatam regulam generalem, sed decisionem pendere a singulorum causum individuis circumstantiis, prudentius arbitrio ponderandis, more allarum conjecturalium materiarum, quemam istam esse advertent initio allegatae authoritates de questione agentes, praesertim Rota *decif. 39. numer. 2. post Merlin. de pignor. ben. in dicta Romana dotis 15. Junii 1612. coram Innoc. & decif. 10. p. 12. recent. n. 31. & seqv. 32.*, duas attendendo regulas generales in ambiguis, & conjecturalibus semper a judicante pro oculis habendas, unam scilicet, *ut singula que non profuit, unita iument. & alteram; ut non cortex, & figura verborum, sed substantia verisimilis voluntatis principaliter spectari debet, at, cum seqv. ipsa quoque capitula per Notarios, vel alios concipi soleant abique eo quod partes cogitent ad vim verborum, eorumque operationem utpote ad solam substantiam dotis, ejusque modum solvendi cogitantes.*

Plura vero aminicula in hac facti specie fraudere videbantur quod predictum predictum datum esset tanquam species cum improppia astimatione, quorum singula sola, & de per se levia erant, ac aquilovoca ad hujusmodi operationem non apia, sed simili unita aliquam probationem facere videbantur, unde propter ea, ut sapientis in materia praesertim ultimarum voluntatum *sub tit. de fideicommissis obser-*

observarvi, prorsus errorum meo iudicio est, iudicabo motu insistere in Confiliis, ac Decisionibus, vel alias auctoribus unum aminiculum approbantibus, vel respectivae rejiciuntibus, quoniam stant simul illius in uno cafo nullus effe operationis, & in altero fatus attendendum est, prout personarum, locorum, & temporum qualitas, aliorum aminiculorum concursus exigunt.

Primum enim aminiculum deducebatur ex incongruentia valoris dicti predii, dum supponeretur longe infra diuidam summa, pro qua assignatur erat, licet enim ita circumstantia de per se nullius sit ponderis, ubi praesertim alii urgent, veram estimationem tuendam, quia sicuti duratur laiso in emptione, & venditione, ita nihil prohibet eam dari in hoc autem dicti contractus speciem habent, nihilominus in ambiguo est unum de aminiculis excludentibus veram estimationem, quia nemo presumunt fatuus, qui suum jactare velit, dando, vel respectivae recipiendo rem pro incongruo pretio, ut advertunt Trentacince dicto lib. 3. var. tit. de iure dot. refol. 1. numer. 14. Covar. 1. par. quæst. c. 28. numer. 9. Fontanell. dicta claus. 5. glo. 8. part. 13. numer. 45. & seqv. Mantic. dicto lib. 12. tit. 28. numer. 24. apud quos certi.

Alterum aminiculum deducebatur ex qualitate viri, vel inopis, vel non ita pecuniosi, licet ea viri inopis, quam in propposito ponderantur aliqui DD. ex difinitione, vel ratione text. in l. rebus, Cod. de Jure dot. frequentiori calculo reprobatib. sicut hoc solumente privilegium subfidiarium, in rebus originarie mulieris, vel dotantis illa per viri crederes vincerat, ut adverturnt Covar. Mantic. Trentac. Fontanell. & ceteri superioris allegati; nihilominus omnia haec via, ponderabam exinde aminiculum deduci, non dicta ratione, sed ex alia inveniuntur studiis, quod scilicet verisimilis non est, virum pecunios non affluens, rem ita prædictum longe minoris valoris accepere voluisse, se expoendo item restituendi dotem in pecunia, quod eis vires expiri non poterant, unde se constituebat in pericolo omnimodo supplantionis ac molestiarum etiam perniciem, verisimilitudo enim est in ambiguis maximum aminiculum.

Terterum specialiter ponderabam ex illis probationibus, que ex hac parte deducebant per mediatorum arteficiationis circa simulationem florenorum 400. ad pompam, seu honorificam; quidquid enim est, ac dicta probationes considerant ad effectum obstinare liberacionem a dicta summa restituente, attamen id fatus ponderabile videbatur ad effectum incipendi pars resipexi ad constituentem majorum dotis quantitatibus pro communis honorificatis, ac quem effectum, ut plures sum experti, valutari solent bona, sive danci, longe plus quam valeant, ut ita ex summa initio constituta oritur fama congrua ac honorificatio dotis, qualis non est, si juxta prædictum ac verum valorem bona darentur. Que omnia minime ponderata cum alia circumstantia restituente ex dictione, videlicet, & ex altera, quod ipsum predictum in dotem datum videbatur, ob illa verba, promete per donec, & in nomine de doti dare in campo, quod non est, si datum esset similius vera astimatione, quia ipse ager dicti non poterat datus in dotem, magnam probabilitatem inducere videbantur.

E converto difficultatem inferbar instrumentum, nimis conciliandis, & quamvis vera est propositio de qua supra, quod in discrepanti capitulorum, & instrumenti, illis potius, quam huic deferendum sit, attamen id procedit, ubi capitula sunt clara, ita ut inter unam, & alteram scripturam adit incompatibilites, sed si capitula sunt ambiguas, & capacia illius sensus, qui clarissimi explicatus habetur in instrumento, tunc illud est attendendum tanquam interpretationem potius quam correctivum, ex deducere in hac materia *sub tit. de rati. decif. 16. 179.* unde propter ea quatenus iudicis finitiae instantie judicarer contrafentum alterius iudicis instantiae precedenter, consulebam hinc parti, ut experiretur Rota iudicium, cum in his ambiguis, & conjecturalibus materialibus utpote arbitriis, certum ac determinatum iudicium non de facilis dati valeat, incertum autem est quid sequuntur sit, & de hac materia dotis astimata, vel inestimata latius infra, *decif. 158.*

ANNOT. A D D I S C. XCVII.

A Causa est supra ad *decif. 5. 6.*

TUDERTINA SUPPLEMENTI LEGITIME,
AD PETITIONEM MARIE DOROTHEÆ
DE CARROCCIS,
CUM MARIA LUDOVICA SORORE.

Responsum pro veritate.

An dos data per matrem in vita imputetur in legitimam. Et quid de dose data per patrem,

S U M M A R I U M.

- 1 Causa controversia.
- 2 Dos data correlative ad rem propriam dote non imputatur, quia non dicitur data de bonis dotaneis.
- 3 Quomodo sit computandus ususfructus.
- 4 An dos data per matrem imputetur in legitimam, & continuatur regula affirmativa.
- 5 De limitative.
- 6 Declarat in la propria, quod in materia dotis omnes, excepto patre, habentur pro extraneis,

D I S C. XCVIII.

N Upis Maria Ludovica, filia Francisci de Carroccis, jam defuncti, Herculi Clementi de Altancollis cum dose confidente in medietate honorum paternorum, ultra quam Eufrosina mater dedit scut. 302, in pecunia numerata provenientia ex pretio aliquorum censum extradotalium ipsius Eufrosinae, que haec summa de proprio tradere dicitur ad ostendendum matrem amorem quo dictam eius filiam prosequebatur. Et converto autem in eodem instrumento dotali dictus Hercules Clemens sponsum nominem spōnae promisi etiam intuitu dicto scut. 300, à matre de proprio datorum huic relaxare ad vitam ususfructum medietatis domus paternae ad dictam Mariam Ludovicam spectans.

Oblit deinde Eufrosina conditum testamento, in quo instituta herede Maria Dorothea altera filia dicta Maria Ludovica reliquit scut. 100. pro omni, & toto eo, quod ratione legitima, vel ex quacumque alia causa in eis bonis praetendere posset, dictaque Maria Ludovica dicto legato non accepit, sed petente supplementum legatum dubitari contigit, ac debetur in fidem imputari dicta feuit. 300, qua mater vivens ei dedit in dotem, atque pro veritate confutat.

Pro ea rata, quam importare potest ususfructus medicatus domus correlative cessi Eufrosinae, respondi imputationem pretendi non posse, quoniam imputationis quatio cadit in bonis, ut ex quacumque alia causa in eis bonis praetendere posset, dictaque Maria Ludovica dicto legato non accepit, sed petente supplementum legatum dubitari contigit, ac debetur in fidem imputari dicta feuit. 300, qua mater vivens ei dedit in dotem, atque pro veritate confutat.

Et ob ea rata, quam importare potest ususfructus medicatus in filiis, Sicut subfiantibus eius profecta, sit, de ceteris hereditate agitur. Hoc autem in illa rata dicta non potest, dum illa potius est pretium dicti cessionis, Ideoque Maria Ludovica eam habuisse dicitur tanquam rem propriam, ut bene in termino dotes per patrem, vel fratrem data foro, cum obligatione renunciandi iuribus successoribus, vel alios iuribus propriis, ut talis dos dicatur constituta de bonis propriis ipsius dote tanquam de pretio iurium donatorum, ceteris allegatis sit Rota in Romana dotis 3. Decembris 1632. Dunozetto inter sua decif. 267. & coram codem decif. 5. 52. alias dec. 11. n. 22. & seq. p. 8. rec. in Civitate Castelli dotis 28. Aprilis 1662. Emerix in Romana pecuniaria 8. Junii 1663. Albergato & in aliis.

Neque satisfaciens dicebam tres responsiones quæ dabatur per alium differentes; Primo feliciter quod expreße dicetur dari scut. 300. in dotem, quia ut promisisti restituere;

Secundo quod hic ususfructus spectaret potius ad vim quam ad malerentem;

Ter tertio quod dicti ususfructus valor non correspondet summa predilecta.

Primum enim responsus nullus videbatur momenti, quoniam etiam quando mulier selsipm donando, vel altera procedit, ut alius differentes; Primo feliciter quod expreße dicetur dari scut. 300. in dotem, quia ut promisisti restituere;

Secundo quod hic ususfructus spectaret potius ad vim quam ad malerentem;

Ter tertio quod dicti ususfructus durate debuissent, durante vita Eufrosinae ususfructus;

Tertia vero responsio fuisse confitetur præterea, ejusdem naturæ, sed solum dicebam id procedere in ea rata.

K 2 quæ

que dicti ususfructus valori responderet, remanente dote data per matrem de proprio in excelso.

Qui valor judicandus est, vel attenta atate Eufosina cessionaria, iuxta computationem text. in l. hereditatum, ff. ad l. falcid. ut credit Rota apud Cavaler. decr. 387. quod ramen ubi nuncquam placuit, ac verē nullum habet juris probable fundatum, licet moderno tempore disputando in Rota confinilem articulum non decisum, sed concordatum, dicta decisio magnam faceret imprecisionem, quia talis est in Romana locorum monitione de Quicellariis sub tit. de Regal. ad materiam locorum monitione dicitur 30.

Vel verius, quantum peritorum iudicis dictus ususfructus ipsæcata cessionaria esse verisimiliter estimatus, atque in contadum venditionis deducatur, iuxta ea, quo pro regulando iusto pretio censum vitalitatum, seu aliorum jurium ad vitam habentur apud Leotar. decr. 49. num. 6. & per Rotam in Bonon. Salviani 25. Junii 1629. Virili, Romana domus 3. Decembri ejusdem anni Pirovano, & habetur deductum in dicta Romana locorum monitione de Quicellariis dicitur 30. sub tit. de Regal.

Cadebat igitur quæstio in restanti summa, quam filia de substantia, & bonis maternis absque dubio in doto habuit, quod quantum esset, ex dicta valuatione pendebat.

In hoc autem regula pro imputatione per texum expressum in l. quoniam novella, Cod. de inoff. testam. ubi tamen doto data est patre quam a matre, imputandum expresso disponitur, ibi, eodem modo cum pater, vel mater profida datam, vel profita ante nuptias donationem, &c. unde propterea text. nullam adhibet distinctionem inter patrem, & matrem.

Et licet aliqui distinguant, an mater id faciat, dotoandi obligatione sublimamente erga filiam aliunde de doto non proviam, vel potius ex liberalitate, ac titulo donationis, quia filia aliunde proflia esset, qualis quod prima tantum calu intercipiatio, fecis autem secundo, in quo doto dicitur potius iure donationis, que non imputatur, ex dicta Redenac. de leg. lib. 2. tit. 2. q. 20. Cutell. de donet. 1. 2. ad viuam satiationem Redenac. cons. 75. ubi etiam imputatione doto data per patrem elaborate ac ingenito secludere conatur, quoties, vel explicite, vel etiam implicite dici potest eam ex motivo liberalitatis ac donationis potius quam iure necessitatem datum esse.

Nihilominus quidquid disputando dicti possit in Scholis, & Academias, quibus magis convenire videntur deducta per Redenac. eum textus sive literalis, in foro ita pro imputatione doto respondendum videri, nisi exprese constet de contraria doto voluntate, quod sicutem canem non tanquam extraneum ob merita personalia, vel alias accidentiales circumstantias, ob quas seculio etiam naturali stimulo amoris materni adhuc daturauisset, ita enim contra voluntate cesseat, intrat ratio Bald. magis communiter in foro recepta in l. omnimodo, §. imputatori, C. de inoff. testam. quod scilicet quamvis mater non compellatur de jure ad dotoandam, nihilominus, quia doto succedit loco alimentorum, atque pinguior de pinguis alimentis, meliorem siue collocationem producit, idcirco dicitur ita mater compelli, si non a præcia sanctio[n]e juris civilis, ab ipso tamen stimulo naturali, & ab ipso iure naturæ.

Quia ratio licet impugnetur ab aliquibus, quos late extenuerit dicta regula limitationem, licet eum concurrens recepta; ut apud Mangi, de imput. quæst. 14. Merlin. de leg. & Cutell. ubi supra, Cyriac. contro. 262. ex numer. 78. Fontanell. de pac. claf. 5. glof. 2. Carena. respondens Redenac. convar. 21. qui precedunt contro. 151. & 195. agit decadem eam, & pro imputatione doto habuit a matre tentit Rota apud Royas decr. 24. num. 5. & coram Seraph. decr. 368. num. 12. (licet in his decisionibus non meo iudicio non magnum fundamentum constitui posset, quoniam apud Seraph. dicunt præsuppositio, & per modum argumenti, & sic incident, & apud Royas ex autoribus allegatis constat, articulum non suffit formicer discutsum.)

Ideoque pro imputatione constituenda est regula, limitanda tamen, accedente contraria expressa, vel etiam tacita, & conjecturali voluntate, per quam constet datum suffit ex solo motivo liberalitatis, vel meritorum personalium tanquam ab extraneo, non autem ratione filiationis, & ex illo impulsu naturali, quem parens habere dicitur ad melius providendum proprium filium, & sic quæstio videtur potius facti, & voluntatis quam juris, an scilicet constet nece[m] de tali voluntate, que tanquam limitatio probanda est ab allegante, cum alias fundata sit intentio habentis regulam, Manic. decr. 251. num. 4. A que tali contraria voluntate accedente idem quoque in dote data per patrem procederet.

Advertendo adid, quod in hac materia multos ex nostris incidere fecit in aquivoca, quod licet excepta dote data per patrem, quælibet alia, five a matre, five ab aliis ascendentibus, in quorum bonis competet eius legitimæ, haec beatu ac si ab extraneo data esset, attamen id procedit ad effectum excludendi eam communionem actionis reperiendi doto, qua in dote protectiæ competit patri, & filia, five ad effectum excludendi reverentio ejusdem dotois ad dotantem, iuxta terminos text. in l. dos a pôtre, Cod. de pat. don. cum hæc procedant in dote protectiæ, quia solum dicitur constituta per patrem, absque titulo donationis eam facientis transire in adventitiam, ita ut nisi mater, vel alter dotans de pacto reverentio sibi confular, dos soluto matrimonio five per mortem viri, five per mortem mulieris non revertatur ad dotantem, sed remaneat genes mulierem superfluum, ad ejus hæredes transmissibilis, quamvis ex necessitate dat sit, atque ad istos effectus catæ omnes doantes, excepto patre, habentur pro extraneis, pro quo etiam ipsem habeat, quando accedit donationis titulus immutans natum dotois, eamque de protectiæ faciens adventitiam.

Venit haec nil in proposito relevant ad rem nostram, quoniam tempes doto per matrem constituta dicitur adventitiae, atque mater habetur iure extranei, etiam dotoandi necessitate urgente, idæcum ita text. in l. dos quoniam novella, esset fatuus, alius enim est accipere istum terminum extranei in sensu mere civili, pro omni eo, qui non est suis, alius vero illum accipere in sensu naturali, pro eo quia quem stimulus naturalis ac obligatio alimentorum (quorum loco legitima, & dos subrogata sunt) non impellit dotantem. Et iuxta hunc secundum sensum iste extranei terminus capiendus est, quod scilicet apparet, doto, five a patre, five a matre, doto est non ex dicto stimulo naturali, & ex caput paterna, vel materna provisione, quam ipsa natura docet erga filios, sed ex mera liberalitate, vel ex meritis personalibus tanquam erga mera extraneum, atque in hoc versatur plurimum scilicet in aquivoco; ita ut etiam, quia cum maximo labore, nimisque ingenii acumine deducuntur per Redenac. videatur quidem (atis bona apud tyrones, & Scholaris gratia) disputationis in Scholis Academias, in foro autem meo iudicio parvypendenda, adeo quod in suo calu nisi alia circumstantia, ut probabilis est, suauissim Arbitrios ad concordiam, de qua ipso testatur, illa esternis lativa, & Hospitali Medicinali prejudiciale.

Et quod verè dicta distinctio inter donationem à matre factam ex necessitate, vel sine, continet figuramentum, licet ex eisdem verbis text. in l. quoniam novella, suprà registratis, dum mandatur etiam imputatio donationis ante nuptias, que filio per matrem facta sit, & tamen hæreditate restituenda partis dotois abeo habite; vel potius dictum legatum censeatur factum animo compensandi, & de eo quod superesset assequendum ultra debitum; seu quomodo alias talis dispositio intelligenda sit.

cujus expensæ, & incommoda victoria estimationem superaffent.

Præterea dicebam, tunc hujusmodi quæsti onem intrare, quando, matre, vel alio parente legitime debito dotante, nulla obstat expressa, vel conjecturalis contraria voluntas, in cuius casu omnia cessant, quoniam licet doto natus, seu alias datus filio in vita, regula sit imputacionis exclusiva, fallit nihilominus ubi de diversa voluntate constat, ex plenæ firmatis in Romana legitime 22. Junii 1640. & 10. Februarii 1642. coram Dunozetto inter suas dæc. 584. & 649. & quarum prima est decr. 242. pars. 8. recent. ac habet plures in sua materia sub tit. de detractionib; hec autem voluntas in præsentे concurreat videbatur, dum mater sui patrimonii recte conficia, reliquerat soli. Iust. 100. pro supplemento actro eo &c. quia hæc summa juncta cum alia data in doto respondebat; unde propteræ dicebam, tunc dictæ questioni locum esse, quando matre moriente ab intestato, siuque voluntatem non aperiente, sita remanet omnino ambigua, & non ageretur de impugnando maternum iudicium, fecis econverso, atque cum ista consideratione casus videbatur planus.

Ponderari poterant pro exclusione imputationis deduceta per Surd. cons. 69, flante quod dicta nos non ipi filie, sed viro data erat, sed quicquid firme de calo de quo agit Surd. ubi de relatio per patrem per ultimam voluntatem, unde obstante indubitate regula pro imputatione, ibi agebarat de legato facto filie jam profecte in Monasterio, cuius dos promissa fuerat, unde, ex verisimili voluntate non intrabat compensandi, quia monialis nullum dominium, nec actionem nec in re nec in spes habet a hanc doto, cuius contrarium est in dote matrimonii carnalis.

A N N O T . A D D I S C . X C V I I I .

D E imputatione doto in legitimam, de quo hic agitur, videatur dicta in sua fede sub tit. de legitim. & detrac.

R O M A N A L E G A T I , S E U C O M P E N S A T I O N I S

I N T E R

Q U O S D A M M A G N A T E S .

Discursus pro veritate ad petitionem alterius Magnatis urbisque partis benevoli.

Legatum factum à viri uxori de omni eo quod ipse ob impensis in rebus dotalibus facta, seu debita soluta consequebitur, an impedit ne mutari, compensationem non dari sine oppositione, ex deducenda per Capyc. Latr. decr. 25. num. 28. ibique latius Addent. nu. 6. cum seq. Andrcol. controver. 19. & admittitur decr. 183. & 499. part. 9. recent. ubi pro compensatione ipso iure ex dictis limitationibus; ac etiam quia non datur compensatio debiti cum illo credito, quod jam praexistebat de tempore quo is, qui jam erat creditor, le constituit debitorum, Duran. decr. 404. num. 11. Ostros. decr. 18. num. 13. & decr. 332. num. 29. part. 10. recent. & habetur de his omnibus particulariter actum in sua materia sub tit. de credito; & hic erat causa, quoniam de tempore quo vir se constituit debitorum pretii dd. locorum' montium dotalium, jam erat creditor ex dictis alii cauſis, unde procedendo cum his terminis, potiora videbantur jura mulieris.

Reipondi tamen pro meo iudicio potiora videbantur jura hæredis viri, quoniam ut bene advertit Scavola int. Art. relius 29. §. filii hæredi in fine, ff. de liber. legat. quoniam liberario debitori legata censeatur, remissum est iudicis arbitrio ex facti circumstantiis regulando, ibi: ex qualitate de cœpiationis iudicem affirmatur, & late in his terminis liberatoris legato prosequitur Menoch. lib. 4. presumpt. 164. ita ut dicatur materia conjecturalis, ac potius facti, & voluntatis, quam juris.

Quo premilio, observandum quoque monebam, compensationis questionem de qua supra, cadere ubi agitur de debitis, & creditis ex diversis causis diversisque statuibus in unam eamdem personam obvenientibus, quia nempe milia debitori Tituli in causa mutui, obvenient contra eum creditorem ex causa successionis, vel cessionis, seu alterius contracitus, cum similibus; fecis autem ubi debitum, & creditum provenienti ex eadem causa, vel statu, puta ratione societas, vel administrationis, unde adint dicatur hinc inde data, & accepta, tunc enim non intrant dicti

D I S C . X C I X .

C ontrafacto matrimonio in Urbe inter duos primi ordinis Magnates constituta, dote in universo mulieris patrimonio constituite formalem universitatem, utrumque proveniente à Principis patris, & Cardinalis patris, aliorumque majorum successionibus, in istam unicam feminam de suis numerosa familia superfluum consolidatis; Princeps

Card. de Luca, Lib. VI.

dicti termini compensationis, sed potius alii administratio-
nis, seu contrapositionis in unico negotio, ita ut dicatur
calculis dati, & accepti, per quem, illis invicem concur-
positis, dicatur solùm adesse illud debitum, vel creditum,
quod ex reliquatu resultat, ut bene Bald. in leg. Merivis ar-
bitr. ff. simil. et seq. in addit. seu secunda lectur. Munoz.
de ratiocin. cap. 21. num. 22. Galeot. lib. 2. contrav. 63. n. 12.
& in terminis specialibus inter virum, & uxorem, Rota
decis. 23. num. 28. part. 9. recent. repetita decis. 74 post Mer-
lin. de p. 29.

Iste vero mihi videbatur causus, atque cum his terminis
procedendum esse dicebam, cum enim non ageretur de do-
re considente in certis ac determinatis speciebus, seu in cer-
ta quantitate, ita ut ex quadam juris fictione, & ad
quidam effectus puxa una opinionem diceret universi-
tas, vere tamen de facto effectus particularis, sed age-
retur de dote considente vere ac de facto in ampla universi-
tate constituta ex pluribus hereditatibus habentibus multa
jura activa, & passiva, cum quibus eadem universitas in
doto data est, exinde sequi dicebam, virtum confundens
effectus universitatis administratorum, qui ut rem utiliter
dicitur universitatis, seu patrimonio faceret, melioramenta
preferim necessaria, vel fatus utilia fecit, atque as alienum
sub gravioribus ultris distillavit, & econverso aliquo
bona hereditatibus, ut supra, in lati modica summa recipie-
tur erogati distracti, & sic tam debitum, quam creditum
proveniente ex eadem statione, seu causa administrationis,
in cuius casu recepta propositio est, non posse aliquem
dici negare debitorum, neque creditoris, nisi redditus, ac
dispendiis rationibus dati, & accepti, ex deductis apud
Rota. deci. 23. 443. & 595. & passim. Igitur quando vir man-
davit uxori non molestari pro eo, in quo ipse ejus credi-
tor erat ex dictis causis, intellexit de reliquatu, in quo fa-
ctis calculis dati, & accepti, atque iustis insimul contrapo-
sitius, remaneret creditor.

Ab omnium est dicere, quod si tutor, ad cuius ma-
nus pecunia, aliisque effectus pupilli obvenierunt, illorum
debitorem se constituerit, ipse tamen plus de suo in tutela-
ri administratione erogasset, relinquenter pupillo libera-
tionem de eo quod conquisit debet, ita dispositio intelligi
debetur de toto eo quod erogavit de suo, cum obligatione
solvendi totum id, quod ex effectibus pupillarum ad ejus
manus obvenierunt, quoniam huiusmodi dispositiones intel-
liguntur de reliquatu; eodem modo, quo non feme sub isti
de credito, praeterit in Romana pro Monte Pietatis cum
Altovito, habetur de fiduciis administratoris se obligante
ad certam summam tantum, quoniam intelligitur de re-
liquatu, non curato eo quod conquisit erogatum de proprio
ad beneficium ejus, cuius erat administrator ita pendens,
quia tunc non disponit rationibus, non datur neque debi-
tum, neque creditum; & hic videbatur causus, unde pro-
prietate extranea videbantur omnia, in qua scriberent hinc
inde statu se involvisse videbantur, circa compensationem
ipso jure inducendam, vel circa punctum, an illud debi-
tum viri dicendum esset in specie, vel in quantitate, dum
agebatur de distractione locorum montium, quidam poten-
tia fundis dotalis, seu etiam, an & quando vir, vel ejus
heres retinere possit dotedem ob expensas in rebus dotalibus
factos, cum in nullo ex his terminis ut supra versari vide-
mur, & hanc diu mihi videri veritatem.

ANNOT. AD DISC. XCIX.

A d materiam imperiaturum factarum, de quibus, earum-
que liberatio hic agitur, videantur deducit infra, & voltum ce-
dat danno viri, vel ejus patris.

HORTANA LEGATI DOTIUM,

Consilium pro veritate ad petitionem

JULII CESARIS COLUMNAE
PRINCIPIS CARBOGNANI.

De legato suis dotorum dotalium praestandardorum
pauperibus puellis de familia, quibusnam puellis
convenient, & an etiam conjunctis testatoris
per cognitionem: & quid ibi non adsumt puellae
agnatae, vel in lati tenera etate nuptiis in-
congrua.

S U M M A R I U M .

- 1 Casus controversie.
- 2 Sub nomine familie, quiveniant, & legatum subsidiorum dotalium puellis de familia, quibus conveniat.
- 3 An praesumatur familiæ identitas ex identitate cognominis.
- 4 Quid aziendum sit de iibis subsidiorum, ubi puella de familia non adsumt nubiles.
- 5 Subsidiaria relata pauperibus in genere dantur cum aliquo cumulo illis de sanguine testatoris.

D I S C . C .

Egavit quidam testator de Castro Bassanellæ de familiâ de Celestini, quandam summam, cujus fructus singulo quoque biennio per Communitatem dicti loci præstat debent pro dotali subsidio uni ex pauperibus puellis gradu proximioribus familiae ipsius testatoris, unde cum non adsumt puella nubiles de familia, sed in tenera etate pupilli, ac donatione incongrua, prætentebant quod ambe puella nubiles, testator per cognitionem conjunctæ, ipsi dictum subsidium præstari debere. Cumque super hoc ob oppositionem illorum de familia inter illos de dicta Communitate aliqua esset discrepancia, siue de loci Dominus meum pro veritate certum pessit, ad effectum prescribendi normam pro omni tempore in futurum.

Respondit, regulam assistere videtur illis de familia, seu agnata, quoniam licet familia vocabulum in eius lata significacione, etiam conjunctis per congregationem conveniat, ad text. in leg. fin. Cod. de verbis significatis, plene Tirag. de retrali. lign. 5. ff. 9. numer. 237. Tondit. quest. 47. n. 25. & seqq. Rota deci. 101. numer. 13. part. 6. recent. & habetur deductum praestitum in Romana protectione sub tit. de preminentiis, disc. 13. Nihilominus in ultimis voluntatibus, atque attendo communis iuri loquendi non convenienti, nisi illis de agnatione, ac ejusdem cognominis, quod solum in huiusmodi parvis locis attendendum videtur non curatis insigniis, seu gentiliciis stemmatibus, quorum usus inter personas inferioris conditionis habet non solez, atque hoc jure passim usimus in materia fidicommissorum, vel jurispernotatus, in quibus frequenter cadiunt hic articularis super dispositiōnibus factis ad favorem illorum de familia, quoniam sola quaestio esse solet, an intelligantur solum de familia effectiva, vel etiam de contentious, & quatenus quoque de ista, intrare solet quæstio super identitatem, ex iis, que frequenter deducta habentur sub tit. de fidicommissis praestitum in Romana primogeniture de Capitulicis, disc. 50. Ideoque concludebam legatum non convenire, nisi illis de dicta familia Celestinorum, servato tamen ordine proximitatis gradus, dum testator proximiores vocaverat, sub eo presupposito, quod confor-
tit de identitate familiae, à qua proveniebat testator, cum solanuceptu in proposito sufficere non videbatur, licet in parvis locis non constito de diversitate, presumptio sit pro identitate, ex deductis per Fab. de ann. confil. 88. Capyc. Latt. 3. numer. 99. cum seqq. & habetur in dicta Romana primogeniture de Capitulicis, & in Melcytana habitus de Miro sub tit. de preminentiis, disc. 32. licet hoc solum presumptio non sufficeret ad istum effectum, nisi constaret de dicta descendencia à stipe communis, seu quod maiorum illorum, qui aspirant, se tractaverint tanquam conjuncti, ex deductis per Lother. de benef. lib. 2. quest. 11. numer. 100. cum seqq. & in dictis locis, ac etiam pluries sub tit. de iure patrum, unde in concursu puellarum de familia testatoris, ut supra, cerum dicebam puellas cognatas adsumt subsidium aspirare non posse.

Dificultas erat, ubi dicta puella non adsumt, nisi spe-
rate, & in potentia, seu adsumt, sed in tenera, & in
congrua etate, qui scilicet de huiusmodi fructibus, ut
supra singulo quoque biennio distribuendis, faciendum es-
set; & tunc sequendo proxim, qua in pluribus Italæ
Civitatibus habetur in Montibus familiarium destinatis ad
maritaggini puellarum de familia, de qua species montium
habetur praestitum apud Capyc. Latt. consulf. 127. & ali-
quando hoc eodem tit. etiam in sensu, fructus cultiglari de-
bere pro priuogato subsidio dd. puellarum de familia, ad
hoc, ut quanda ad nubilem etatem devenerit, majus sub-
sidium habent, cum quo honorificenter colloccari possent,
quod videbatur testatoris verisimili voluntati magis adapta-
tum, ut in proximis terminis Eugen. confil. 78. lib. 2. parte
præ-

De Dote, Disc. CI.

praestitum nimis modicata fructuum singulo quoque bienio satis exiguum subsidium constituentium; ubi enim adsumt puella capaces indigentes, id curandum non est, quoniam pro una dota non debent aliae vocatae excludi, atque servanda est voluntas testatoris in verbis, & prout jacet; sed ubi ista necessitas non subsistit, congruus, ac verisimili voluntas testatoris videatur iste cumulus, ob maiorem honori-
ficentiam exinde resulantem; unde propterea videtur in
praxi Signaturæ Gratia fundata in verisimili testatoris volun-
tate, quod relictis subsidiorum dotalibus singulis annis pau-
peribus puellis in quadam determinata summa distribuendis,
concedunt plurium annualitatum, seu subsidiorum cumulus pro una solum puella de sanguine testatoris, cui majus sub-
sidium congruat, ex deductis apud Duran. deci. 171. ubi ve-
ro nullus adsumt puella de familia, tunc ne fabrica juxta-
sus facultates hoc fructus tanquam ob legatum non imple-
tum sibi applicari, dicibam intrare aequitatem arbitrium
pro dicti legati distributione, atque istud bene regulatum in-
terponendum est ad favorem conjunctorum testatoris po-
tissimum, quād extraneorum, ad quāt̄ consentit deducta per
Dianam, par. 4. tral. 4. refol. 140. & p. 3. tral. 6. refol. 29.

ANNOTAT. AD DISC. C.

E St notatum supra, disc. 6.

ROMANA RESTITUTIONIS DOTIS

PRO HEREDITIBUS FRANCISCI N.

Ad instantiam JOSEPHI MAGNI fidicollis, CUM N.

Discursus proveritate, juxta quem per A. C. & Signaturam
judicatus fuit.

Ad materiam Statuti Urbis 130. de dote per fratre-
rem data, ut ad eundem reverti debeat, quo-
modo id intelligentem sit, & in qua specie dotis;
& quid ubi mulier debeat, cum testamento.

Et de Statuto Januae circa facultatem competen-
tem, vel denegandam mulieri disponendi de do-
te, an intret, ubi dotis constitutio iam effectum
sortita est cum matrimonio, quod postea detecta
est nullum, unde dos remanet merē putativa.

S U M M A R I U M .

- 1 Ex Statuto Urbis dos a fratre data ad fratrem reverti.
- 2 Fallit, sed data est ex bonis paternis.
- 3 Item data correspicit a fratre revertitur.
- 4 An dictum Statutum procedat, quando mulier debeat condito testamento.
- 5 De eadem conclusione, ejusque fundamentis, ut Statutum procedat etiam condito testamento.
- 6 De intelligentia Statutum defernens dotem filii, & que differencia interstat Statutum, & ius.
- 7 De alia limitatio dicti Statutum.
- 8 De stipulatio reddendam mulieri, vel cui de iure, quid operatur.
- 9 De alio causa controversie super Statuto Januae.
- 10 Quod dos bonis fidicollis habetur pro vera dote ad omnes effectiones, & privilegia.

D I S C . C I .

M Ortua Elisabetha per Franciscum fratrem dotata, fine
filii, condito testamento, in quo alterum quam do-
tantem heredem instituerat, inter dictum heredem, ac frater-
rem, vel ejus filios, orta est controversia fundata in Statu-
to Urbis 130. disponente dotem à fratre constitutum for-
tis, ita fine filii morientes, ad ipsum dotantem, vel ejus
heredes reverti debet, cuius Statutum dispositio in hac faci-
specie de plano intrabat, cum ageretur de dote per fratrem

de bonis propriis ex sola fratera charitate, licet quandoque
obligatoria, constituta, unde non intrabat difficultas, de
qua apud Cavaler. dec. 168. Merlin. deci. 32. numer. 1. & deci.
38. post Cenc. de Cen. & in aliis, ubi scilicet frater dotar-
tur de suis, fed de paternis, vel maternis ad fatiscendum
Statuto exclusivo feminis dotare à successione, & in ex-
clusione, compensationem, quo casu Statutum non intrat,
qua mulier dicatur dotaria de suo, minime intrabat alte-
ra difficultas, de qua apud Dunozettum deci. 528. alias deci.
110. part. 8. recent. ubi scilicet frater dotar quidem de bonis
suis, sed reportat à fratre renunciationem parentum, vel
aliorum successionem, quia tunc pariter Statutum non intrat
cum mulier dicatur etiam de suis bonis dotata; ex quo id,
quod per fratrem de suo datur, dicatur potius premium ju-
rium renunciatorum, ut in precedentibus.

Quare unica difficultas in eo consistebat, quod dicta Eli-
4

merlin. non decebat ab intestato, sed condito testamento
in cuius casu Statutum predictum non intrat motivatur
apud Merlin. d. dec. 32. n. 15. atque super hoc puncto de meo
judicio pro veritate interrogatus fui, an scilicet hoc moti-
vum, subficeret, nece.

Respondeo ulque tunc mihi incertum esse, an hic punctus
post dictam decisionem Merlini sub majoris dispensationis
trinita positus est, cumque dicta decisio veret-
talis in proposito censenda non est, nedum quia una tantum parte
informante edita, sed etiam quia vero, ac principaliter
confitit in aliis fundamentis, an. 1. ad 31. hoc autem funda-
mentum motivatur ex solo sensu aliquorum, ut n. 14. & seqq.
ideoq; dici non potest decisio Rota, sed potius privatum
suffragium, ut apud Peniam dec. 5. in fine; idcirco liberum
remanebat materialis discutere per rationes, & argumenta
ab his nota temeritatis.

Dicibam igitur, mox utrum praestitum deduci ex theorica 5
Castren. in leg. scum dotem, num. 11. ff. solut. matrim. fir-
mant, ut disponente Statuto, quod filii in dote succedant,
illud intelligentiū sit fratre hereditario, & ab intestato, vel
etiam ex testamento eorumdem filiorum favore ordinato,
fecis autem contra voluntatem testatoris; verum adver-
sus hanc theoriam duo dicti possum. Primo nempe, quod
de illa lati dubitari potest etiam in suo casto, cum potius sub-
stantia voluntatis statuentiam ampliandi legitimam filiorum
ad totum dotem, quam cortex, & figura verborum attendi
debeat, ut de confimilibus Statutis deferentibus filii succes-
sionis in dote habetur infra in Urbevetana fidicollis,
& in Bituntinga fidicollis disc. 104. & 105. & in aliis su-
per successione necessaria filiorum in dote, & secundo, quod
Castren. loquitur, ubi Statutum utitur verbo *excedant*, quod
de sui natura hereditario qualitatem importat, fecis au-
tem, ubi alio verbo, vel termino utitur, puta *habent*, *ob-
tinant*, *luculent*, ut per Honded. conf. 16. lib. 2. Olafach.
decis. 20. n. 6. cum seqq. Merlin. de legi. lib. 4. tit. 2. qu. 3. num.
4. deci. 653. n. 7. part. 2. recent. Bituntinga fidicollis 28.
Junii 1652. coram Albergato edita in eadem Bituntinga, de
qua infra, disc. 104.

Dubitari tamen posse subjungebam de hac secunda respon-
sione, quia non multum tuta videatur, non quia distinctione
non sit vera, & recepta, sed ex defectu applicationis, ex eo,
quod dicti potius, ut potius versetur in prima parte distin-
ctionis, dum Statutum utitur verbo *revertatur*, quod tan-
quam commune videtur esse ejus ponderis, & nature, quae
le est verbo *subcedat*, ut deci. 710. m. 4. part. 1. recent. &
Merlin. d. deci. 32.

Ponderabam etiam, quod cum Castren. & sequaces lo-
quantur de filiis succedentibus in dote materna, non vide-
runtur ejus theoria applicabilis ad causam huius Statutis ob-
longam differentiam. Primo enim casu filii nihil dederunt de
suo, sed agunt de merē lucrative successione in bonis perfe-
cte effectis de patrimonio mulieris, unde exorbitantia ad-
ficitur hinc, prohibiendo liberata facultatem testandi, fe-
cis autem in feudo, in quo frater agit magis de causa one-
rofa, & per reveris honorum ad suum antiquum domi-
num, fed ut primam suam cauam, ita ut Statutum induce-
re videatur presumptionem, quod frater dorando non libe-
re donec volerit, sed causative, & sub implicita revertio-
ne cestante fratre; adinfrat eis, quod lex dispositio de dote
filia, juxta tex. in 1. d. a. patre, Cod. de juri. dotum,
qui utitur eodem verbo, seu termino, revertatur, unde
propter haec substantia voluntatis statuentis attendi
potius debet, quam formula verborum ponderata per Ca-
stren. ob notabilem diversitatem, ut supra.

Quamvis autem credere mortuum esse validum; atta-
men requirent, cuius intererat illud subficerere, insinuabam
de posse dubitari, de illius administratione ob dictas punctuales deci-
siones, seu doctrinas contrarias, quae juxta hodiernum
pragmaticum stylum per judicis alius non examinando at-
tendit solent, rejiciendo rationes, quae ex iuri principiis de-
finitur tanquam Advocatorum radicinæ; potissimum, 7
Statuto exclusivo feminis dotare à successione, & in ex-
clusione, compensationem, quo casu Statutum non intrat,
qua mulier dicatur dotaria de suo, minime intrabat alte-
ra difficultas, de qua apud Gratian. d. tept.
769. n. 83. & seqq. motivaverit illud procedere, quoties mu-
lier

lier decedit ante virum, secus autem in statu viduitatis, quod motiyum neque placet, cum nullum habere videatur rationabile fundamenatum.

⁸ Demum considerabam, quod quicquid esset de præmis in generis, in hac tamen facti specie poterat dote debitam esse fratri stante stipulatione restituendam mulieris, vel cuius de iure. Ex forma statutorum erit restitutio, unde cum Statutum mandet dote reverti ad fratrem, ita videatur pro expresso stipulatum esse, ad text. inl. cum maritus, §. finali, ff. de patr. Cacherian. decisi. 20. numer. 6. Sanfic. decisi. 128. Verum adverbiam posse dubitari de applicacione, quoniam texus predictus loquitur, ubi positivè stipulatum est fratri reddi; fidei quod applicari posset, ubi indefinitum Statutum huiusmodi reveriorum demandaret, atque stipulatio simpliciter concepta est ad favorem eius, cui Statuta mandant; sed cum stipulatio esset alternativa, concepta ad favorem mulieris, vel eorum, quibus de iure, &c. illa formula nihil alterat, sed utrumque præposita, nullam inducens dispositionem, intelligenda venit diligenter, & in suis causis singula singula congrue refrendo, ut scilicet quando Statutum inter, ceterarum etiam stipulatio pro fratre, qui pro dote recuperatione in suo casu huiusmodi stipulatione juvatu possit, nam alius esset presupponere pro conclusione id, quod est in questione; idèo concludendo dicebam pro mea sententia, probabiliores quidem videri partes fratris, possimne ex dicta consideratione deficiens applicationis theorica. Cofr. ob nimiam diversitatem inter præsentem casum, & illum, de quo ipse agit, ut supra; verum quod non audebam desipere ut sum formare judicium super victoria, stante quod, ut dictum est, hodie hac dicunt ingeniosi Advocato, cum ratione, non de facili attendenda, ubi urgat in contrarium dictio, vel alia authoritas, quamvis obiter id dicatur; dicebam tamen casum eis stipulatione dignum, & in quo honesta concordia cadere posset, sed ista non deducitur ad finem culpa alterius partis nimis turba se credentes in allegatis authoritatibus, pro fratribus hereditibus ab A. C. judicatum fuit iuxta votum, atque Signatura canonizando iudicata, recipit clausula, fine prejudicio.

⁹ In proposito autem huiusmodi Statutorum prohibentium mulieritatem habentem de dote disponere, in una Januensi cum in ea Civitate adflet Statutum lib. 5. rubr. 2. de fam. doantibus disponens, quod feminis mortientes, dote adhuc eis non relata, vel constituta, nil ad heredes transmittere possent per dendum at tributis, vel fratratus filiis; ubi vero constituta, vel relata sit pro matrario, vel monacatio, liberae habent disponendi facultatem, si fratres, vel fratrum filii masculi non superint, casus autem dederit, quod Anna Maria filia Hieronymi nupserit alteri Hieronymo cum congrua dote ex Magistratus decreto ad formam ejusdem Statuti ex paternis bonis constituta, deindeque tracta temporis ob perpetuum coeundi imponendum viri etiam per tempore matrimonii mulier obtinuerit ab Ordinario per sententiam in judgmentum transtactam, ac effectuatum, dictum matrimonium invalidum declarati cum eius libertate alteri remibendi; hinc, incertum est ex qua parte, pro veritate confutus fui, an praefata mulier, quamvis fratres, vel fratratus filios masculos haberet, posset necesse de dicta dote in extraneis disponere.

Respondi affirmative, quoniam Statutum ad literam loci, qui videatur de dote legata, seu definita pro futuro carnali, vel spirituali matrimonio, ut clare probant illa verba, per Maritare, seu Monacare, & sic pro actu de futuro, adeo ut si dictum matrimonium fuisse validum, eoque confundente, vel per mortem viri disoluto, mulier disponere vellet tanquam de suo patrimonio, non videetur dubitandum, id ei licitum esse.

Quo posito, idem respondi dicendum esse isto casu, quoniam licet nos nomen ac essentiam recipiat a matrimonio vero, sine quo non datur, unde propriece dote illud ita nonquaque adiuvare, vere dico non valeat dote extitisse, at tamen cum nullitas proveniret a viri impedimentoo, cuiusdam famulier erat ignata, & consequenter quoad eam fuerit matrimonium putativum bona fidei; hinc proinde dixi hanc dicendum esse dote vere confitutam, per quam implenta est conditione necessaria, ut mulieri perfide quæratur, ut in specie quod dote constitutio purificata dicatur per matrimonium bona fidei putativum, ad effectum ut mulieri perfecte, ac irrecovaliter acquiratur, probant text. in l. si donaturus, in principio, & l. si extraneus, ff. de conditi, ob caus. cum concord. per Bald. Novell. de dote part. II. in fine num. fin.

A N N O T . A D D I S C . C I . cum seq. ad CIX.

DE modo succedendi in dote, & quando mulier habeat eius dispositionem necesse, quod agitur in his dispensibus, agitur etiam plurices sub tit. de sidecomm. & infra in hoc tit. decisi. 146.

**BENEVENTANA DOTIS, SEU PECUNIARIA,
PRO MICHAEL ET FRATRIBUS DE MORRA,
CUM GOFFREDO pariter de MORRA.**

Casus dispensatus coram A. C. & pro utraque parte respectivè resolutus, postea concordatus.

De confuetudine Civitatis Neapolis nupserunt Capuan, & Nidi, alias more nobilium, seu alla novia maniera, super modo succedendi in dote, & super mulieris facultate de illa disponendi in prejudicium filiorum, vel aliorum.

S U M M A R I U M .

- 1 Casus controversie.
- 2 De prescriptione statutaria Urbis, & Beneventi.
- 3 De confuetudine Capuan, & Nidi circa dote successione.
- 4 Forenses, & non fideliter possenti ex conventione se subiecto legibus, & Statutis particularibus loci.
- 5 Dicitur de confuetudine procedit per ultimum voluntatem, non per ultimum inter vivos, & n. 7.
- 6 De aliacea de limitatione, ut non procedat in muliere eiusdem, minime que in bonis extra territorium.
- 7 Declaratur conclusio, de qua n. 5.
- 8 An mulier, quo contraxit primum matrimonium iuxta confuetudinem possit contrahere secundum more Magistratum.
- 9 Declaratur limitatio, de qua n. 6.
- 10 De Statuto prohibente coniugi disponere, ut intelligatur etiam si statu viduitatis disponat.
- 11 An & quando dicta confuetudines capiant bona dotalia existentes extra territorium.

D I S C . C I I .

Cum N. de Morra contendit amita, prole carens, per viam donationis inter vivos facta in statu infinitatis, & dum erat mortis proxima, de ejus dicto disponitum est ad favorum Goffredi, alii neglegunt, atque hic pulsat per fratres de Morra ad confuetudinem dicta dote pro eorum virili tanquam heredes dotantis, tam pro forte principaliter, quam pro fratribus in factu notabiliter quantitate decurrit, ita super istis efficit major controvergia effectus, de quibus rei conventi excipiebant. Primo, nempe quoad fructus de prescriptione statutaria dupliciter concurrent, dum in Urbe tanquam loco judicii adest Statutum indicens prescriptionem, seu verius presumptum solutio nem non solum annum 16. annorum, & in Civitate Beneventana contenditum patria in origine, & domicilio adest confitebitur Statutum cum sola diversitate temporis, cum ibi exigitur silentium annorum 20. Et quamvis utrumque exciperetur causam dotes, in qua proinde statutaria prescriptio non intrat, nihilominus hujusmodi exceptio non comprehendit fructus, qui jure simplici crediti pecuniarii regulantur, ut per scribentes pro actore non controvertetur, cum sit propositio in Curia receptissima, foliisque disputatio fuit super competentia restitutio in integrum, quam actor sibi prodebat ex iustis causis contendebat, de quo puncto utrum ad dote materiam nullatenus pertinente actum habetur sub titulo de credito, ubi agitur de materia solutionis, sub qua potius quam sub illa mutationis.

De Dote, Disc. CII.

peret causam dotes, in qua proinde statutaria prescriptio non intrat, nihilominus hujusmodi exceptio non comprehendit fructus, qui jure simplici crediti pecuniarii regulantur, ut per scribentes pro actore non controvertetur, cum sit propositio in Curia receptissima, foliisque disputatio fuit super competentia restitutio in integrum, quam actor sibi prodebat ex iustis causis contendebat, de quo puncto utrum ad dote materiam nullatenus pertinente actum habetur sub titulo de credito, ubi agitur de materia solutionis, sub qua potius quam sub illa mutationis.

Altera reorum convertorum exceptio erat circa formam principalem obficiem potestem militaris disponendi de dote, in vim confuetudinis Capuan & Nidi alias nupserunt more nobilium, seu alla novia maniera: juxta quam in instrumento dotali partes convenirent dote successionem, ac alia regulari debere, quia confuetudine astante, mulier moriens superficiens filius disponere non potest in eorum prædictum, nisi de decima parte, in reliquo vero novem habet, ut Regnicole dicere solent, os claudunt, manus ligant, & arbitrium refranunt, quando verò moritur sine filiis, disponere filium potest de medietate, alia medietate ad dotantes revertenda, ut constat de dicta confuetudine registrata inter confuetudines generalales Civitatis Neapolis post confuetudinem. Incipit. Si quis, vel quia, fol. 132. iuxta compilationem Salerni, & de qua agunt Apont. cons. 9. & ceteri, de quibus infra; illaque in hac parte conformis est confuetudinibus generalibus, ut in confuetudine incipit. Si qua moriens, & in altera incipiens. Et si testator; & quamvis contrahentes essent Beneficiari, nihilominus ultra quod fine expressa conventione dici poterant dicta confuetudini subjici, dum sunt non nobiles de platea nupserunt Nidi, pro quibus illis alterius platea nupserunt Capuan dicta confuetudines introductae sunt, cestabat omnis difficultas ob expressam conventionem iuxta confuetudines predictas matrimonium conferente contrahutum.

De iure enim non dubitatur posse forenses, seu non subditos ex conventione se subiecti Statutus alias non obligatorios, qui talia officiuntur, non in ratione authoritative, sed in ratione conventionali, ut in terminis Rovit. dec. 100. n. 5. & generaliter Abb. conf. 33. lib. 2. passim recepto, possimne quia in toto terre Regni inter nobiles receptum est ita contrahit matrimonio, quod in individuo de hac Civitate Beneventana contractat dec. 388. part. 4. rec. & ex aliis, de quibus infra.

Non negabantur haec per scribentes pro actore, sed negetur haec per confuetudinis applicatione ad factum ex duplicitate. Primo, quod cum loquatur per verbum disponere, intelligatur de dispositionibus per ultimum voluntatem, non autem per contractum, per cuius viam controversia dispositio facta erat, ut punctualiter firmatum fuit per Rotam dec. 879. num. 1. part. 4. diversorum eamdem confuetudinum interplexorum Neapolitan. in confuetudine, qua moriens, viro, disponere, Afflit. dec. 137. Franc. Latt. confut. 123. & ceteri, de quibus infra, in Neapolit. disc. sequent.

Secundo, quod eadem confuetudo locum habet, debet in muliere uxorata, que viro superficie decedat, ut pariter firmatur dicta dec. 879. n. 3. part. 4. divers. Et tertio, quod eadem confuetudo non capiat bona extra territorium Civitatis Neapolis, ex recepta conclusione, de qua sepius subtit. de successoribus ad materiam Statutorum exclusi vorum, & alibi.

Nullum ex his fundamentis subsistere dicebam: Non quidem primum, quoniam licet vera sit dicta interpretatione, ut verbum disponere, intelligatur de actibus per ultimum voluntatem, non autem per contractus, attamen id intelligentium venit, quoties actus sit sincere, & abficio fraude, focus ubi ex facti circumstantiis confat, & gestum esse a fraudandam legem, que sic alias facta remaneret, atque imposta dicetur potius verbis, quam rebus; facti illorum enim est forma disponendi per viam contractus quam ultime voluntatis, cum in primo cafo duo testes cum Notario sufficient, in altero anno septem, vel ad minus quinque resiguntur, unde irridibilis, ac nunquam operativa dicta confuetudo remaneret, si justa causa cestante, dum mulier est infirma, & morti proxima, quo causa de jure inesse dicitur, ex illis, quia in materia subinfeudationis, vel refutationis feudi cum similibus habentur late deducta in Senog. fratribus, sub tit. de fidei decisi.

Minors subtiliter dicebam secundum, salva enim reverentia, quam ex iure proficeri dicebam erga Rotam authoritatem, hoc mihi videbatur, ut liberè infinitabim, aquivocum clarum potius extenforis decisionis, quam Tribunalum, utpote nullum penitus habens fundamentum rationis, vel authoritatis, quoniam contrahit apud Regnicolas, de quibus supra, tanquam absolutum habent in supradicta questione, in qua præsupponitur mulier vidua, qua mortuo primo viro, cui justa causa confuetudines nupserant, ecundas nuptias contrahere velit more Magnatum, si enim subficeret hæc limitatio, proflorus inani susterit labor d. punctum adeo acriter disputare.

Quodque Statutum suppliciter prohibens viro, vel mulieri disponere, intelligatur tam de uxorata quam de vidua vidua conf. 101. Alex. lib. 3. post Barbo. in rubr. solut. marri. 10. part. 4. num. 22. & alios probabant authoritate ejusdem Rot. in Fanen, nullitatibus apoca 13. Martii 1648. coram Rojas in-